

DOĞU TRAKYA AĞIZLARININ ŞEKİL BİLGİSİNİ BELİRLEYEN TEMEL ÖZELLİKLER

*Ahmet GÜNŞEN**

ÖZET

Doğu Trakya ağızları, batı ve doğu olmak üzere iki kola ayrılan Rumeli ağızlarının doğu kolunda yer alır. Bu anlamda, doğu kolunun Bulgaristan ve Yunanistan ayaklarından sonra Türkiye ayağını teşkil eder. Birçok bakımdan Batı Rumeli ağızlarından ayrılan Doğu Trakya ağızları, ses ve Şekil bilgisi özellikleri itibariyle birçok bakımdan da Türkiye Türkçesi yazı dilinin dayandığı İstanbul ağzına yaklaŐmaktadır. Bu çalışmada Doğu Trakya ağızlarının Şekil bilgisini belirleyen birtakım temel özellikler üzerinde durulmuŐtur. Söz konusu özellikler bölge ağızlarına ait derlenmiş metinlere dayalı olarak tespit edilmiŐ, birtakım sonuçlara ulaŐılmıŐtır

Anahtar Kelimeler: Anadolu ve Rumeli ağızları, Türkiye Türkçesi, Doğu Trakya ağızları, Şekil bilgisi özellikleri

MAIN CHARACTERISTICS WHICH DEFINE THE MORPHOLOGY OF EAST THRACE DIALECTS

ABSTRACT

East Thrace dialects take part in the east branch of Rumelian dialects that is seperated into two branches as east and west. In this context, they constitute the Turkey part afterwards Bulgarian and Greek parts of east branch. East Rumeli dialects differentiate from west Rumelian dialects in many ways and resembles in phonetics and morphology features to Istanbul dialect which the Turkey Turkish literary language is based on. In this study, researcher deliberated on some main characteristics which define the morphology of East Thrace dialects. These characteristics have been determined based on the compiled texts which belong to region dialects and some results have been concluded.

Key Words: Anatolian and Rumelian dialects, Turkey Turkish, East Thrace dialects, characteristics of morphology

* Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi,
gunsenahmet@gmail.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

0. Giriş

Bilindiği üzere, Türkiye Türkçesi ağızları veya Türkolojideki yaygın ifadesiyle Anadolu ve Rumeli ağızları denince, Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi sınırları içindeki il, ilçe ve köylerde konuşulan ve ölçünlü Türkçeye göre farklı fonetik ve morfolojik özellikler taşıyan ağızlar anlaşılır. Ancak bugün siyasi sınırlarımız dışında kalmakla birlikte Anadolu ve Doğu Trakya ağızlarının tabii devamı durumundaki Irak, Suriye, Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya, Makedonya vb. Türk ağızlarını da aynı çerçevede mütaala etmeliyiz.

Bu çalışma ile söz konusu edeceğimiz Doğu Trakya ağızları ise, Anadolu ağızlarının tabii bir uzantısı durumundaki Rumeli ağızlarının bir bölümüdür.

Macar Türkolog J. Németh'in yaptığı sınıflamaya göre, Rumeli Türk ağızları batı ve doğu olmak üzere iki ana kola ayrılmaktadır. Doğu Rumeli ağızları Bulgaristan'ın Lom-Sofya-Samokov-Köstendil-Ege denizi sahiline kadar uzanan hattın doğu ve güneyinde konuşulurken, Batı Rumeli ağızları da Lom-Samokov hattından batıya ve Samokov-Köstendil-Makedonya hattından kuzeye doğru uzanan bölgede konuşulmaktadır.¹

Bu sınıflandırmaya göre Doğu Trakya ağızları, Doğu Rumeli ağızlarına dahildir. Németh'e göre; 1. Kelime sonunda /ı/, /u/, /ü/ yerine /i/ ünlüsünün bulunması (*alti, buldi, köpri, öldi* vb.), 2. Duyulan geçmiş zaman eki -mıış, -muş/-müş yerine daima -miş ekinin kullanılması (*almış, okumuş, ölmüş* vb.), 3. Bazı durumlarda /i/ > /ı/ değişiminin görülmesi (*benim, verdım, evinde*), 4. Sedalı ve süreksiz damak ünsüzü /g/nin korunması (*agaç, begen-* vb.), 5. Şimdiki zaman kipi için -yor eki yerine -y ekinin kullanılması (*yapay, istey* vb.) gibi özellikler Batı

¹ Gyula Németh, "Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine", TDAY Belleten 1980-1981, TDK Yay., s. 113-167; G. Hazai; "Rumeli Ağızlarının Tarihi Üzerine", TDAY Belleten 1960, TDK Yay., s. 205-211; M. Mansuroğlu, "Edirne Ağzında Yapı Özellikleri", TDAY Belleten 1960, TDK Yay., s. 181-204; J. Eckmann; "Edirne Ağzı", Çev.: Oğuzhan Durmuş, İlmî Araştırmalar, Yıl: 2004, Sayı: 18, s. 135-150.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Rumeli ağızlarını Doğu Rumeli ağızlarından farklı kılıp Kuzeydoğu Anadolu ağızlarına yaklaştırırken, Doğu Rumeli ağızlarının en önemli temsilcisi de İstanbul ağzı olmaktadır.²

Gerçekten de genelde Doğu Rumeli, özelde de söz konusu ettiğimiz Doğu Trakya ağızları, bugün ölçünlü Türkiye Türkçesinin dayandığı İstanbul ağzına en yakın Türk ağızlardır. Anadolu ağızları ile karşılaştırdığımızda ses bilgisinden şekil bilgisine, söz varlığından söz dizimine kadar birçok özellik, Doğu Trakya ağızlarını Anadolu ağızlarından farklılaştırırken, İstanbul ağzına veya ölçünlü Türkçeye yaklaştırmaktadır. Mesela, ses bilgisi bakımından kapalı /e/ (g) ve genizsi damak ünsüzü olan (nazal) /n/ (ñ)nin bulunmayışı, şekil bilgisi ve söz varlığı bakımından Anadolu ağızlarında yaşayan birçok arkaik şeklin bulunmayışı, söz dizimi bakımından devrik cümle kullanımının daha fazla oluşu gibi özellikler Doğu Trakya ağızlarını Anadolu ağızlarından uzaklaştırırken, ölçünlü Türkçeye veya ona temel teşkil eden İstanbul ağzına da yaklaştırmaktadır. Bu sebeple, Anadolu ağızlarında hemen daima nazal/genzel orta ve arka damak n'si ile karşımıza çıkan ikinci kişi teklik ve çokluk iyelik ekleri, ikinci teklik ve çokluk şahıs ekleri ve emir 2. teklik ve çokluk şahıs çekimlerindeki /n/ler, genzel orta ve arka damak /n/si değil, ölçünlü Türkçedeki gibi, diş eti ünsüzü olan /n/dir. Dolayısıyla Doğu Trakya ağızlarında *vér-, géce, yél...vb. ile saña, oña, baña; seniñ, onuñ, babañ, anañ; okuduñ, geldiñ, gördüñ nũ... vb. şekillere rastlayamayız.*

Rumeli Türk ağızlarının bir kolu durumundaki Doğu Trakya ağızları üzerindeki çalışmalar çok eskilere gitmediği gibi, kanaatimizce yeterli olmaktan da uzaktır. Birkaç lisans tezinden³ sonra bölgeye araştırma amaçlı

² G. Németh, agm., s. 130 ; J. Eckmannn, agm., s. 137.

³ Talia Yaveroğlu; Edirne Ağzı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1953; Sıtkı Badem; Tekirdağ Ağzı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Ankara 1959; Aysel Orhon; Uzunköprü Ağzı Üzerinde Bir Dil Araştırması, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, İstanbul 1958, Türkiyat Enstitüsü Nu. 505.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

geziler düzenleyen ve derledikleri metinler üzerinde yaptıkları incelemeleri makale ve kitap hâlinde yayımlayan Janos Eckmann, Mecdut Mansuroğlu⁴ ve Selâhattin Olcay⁵, bu konuda ilk esaslı çalışmaları yapan isimlerdir. J. Eckman ve M. Mansuroğlu'nun ortaklaşa yürüttüğü çalışmalar, Edirne ve Kırklareli ile sınırlı iken, S. Olcay'ın *Doğu Trakya Yerli Ağzı* gibi ilk bakışta bölgenin tamamını kapsayıcı gibi görünse de, çok sınırlı yerleşim bölgesine ait ve yetersiz kalan metinleri ile maalesef bölgenin tamamını kapsayacak ölçüde değildir.

1980'lerin sonunda Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi bünyesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kuran Necmettin Hacıeminoğlu'nun yönettiği yüksek lisans ve doktora tezleri de⁶ Edirne ve Kırklareli merkez ilçe ve ilçeleri ile sınırlı olup, Doğu Trakya'nın tamamını içine almamaktadır. Üstelik bu çalışmalar, bölge ağzılarını daha çok ses bilgisi özellikleri ile inceleyen çalışmalardır.

Son yıllarda yine Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Sosyal Bilimler Enstitüsünde yaptırılan lisans ve yüksek lisans tezleri de⁷ Doğu Trakya ağzıları üzerindeki araştırmalara katkı sağlayacak niteliktedir.

⁴ J. Eckmann-M. Mansuroğlu; "1959 Yılı Trakya Dialektolojisi Gezisi Raporu", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Yıl: 1959, Sayı: IX, s. 113-118; Mecdut Mansuroğlu; "Edirne Ağzında Yapı, Anlam, Deyim ve Söz Dizimi Özellikleri", TDAY Belleten 1960, TDK Yay., Ankara 1988, s. 181-187; Janos Eckmann; "Edirne Ağzı", Çev.: Oğuzhan Durmuş, İlmî Araştırmalar, Yıl: 2004, Sayı: 18, İstanbul: Gökkubbe Yay., s. 135-150.

⁵ Selâhattin Olcay; *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, 2. Baskı, TDK Yay., Ankara 1995.

⁶ Emin Kalay; *Edirne İli Havsa İlçesi ve Köyleri Ağzıları (İnceleme-Metin)*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1990; Emin Kalay; *Edirne İli Ağzıları*, TDK Yay., Ankara 1998; Şanlı, Cevdet Şanlı; *Kırklareli İli Merkez İlçe ve Köyleri Ağzıları (İnceleme-Metin)*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1990.

Olcay, Selâhattin (1995); *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, Ankara: TDK Yay.

⁷ Derya Evren Kuzu; *Gelibolu ve Çevresi Ağzıları*, Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Edirne 2003; İlker Tosun; *Tekirdağ İli Merkez İlçe ve Köyleri Ağzıları*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2004; Bülent Hünerli; *Kırklareli Babaeski Merkez*

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Leylâ Karahan'ın *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması* adlı çalışması, Anadolu ağız araştırmaları çerçevesinde önemli bir boşluğu doldururken, birkaç yabancı araştırmacının makale ve bildiri düzeyindeki denemeleri dışında, Rumeli ağzılarının bugün esaslı bir sınıflandırma çalışmasına ihtiyaç duyduğu açıktır. Ancak bunun için Türkiye, Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan, Makedonya, Romanya ve Bosna-Hersek gibi birçok ayrı ülke sınırları içinde yaşayan Rumeli Türklüğünün ağız malzemesinin en küçük yerleşim birimine kadar hem derleme hem de ses, şekil ve cümle bilgisine kadar inceleme çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir. Bunun da, ağız araştırmaları için oldukça acımasız olan zaman faktörüne rağmen, zaman alacağı görünüyor.

Bizim bu çalışmamız, umulur ki, bu yolda Rumeli ağzılarının Türkiye ayağı ve şekil bilgisi ölçüsünde bir katkı sağlar.

Biz bu çalışmamızda Doğu Trakya ağzılarının şekil bilgisine ait karakteristik özelliklerinden söz ettik. Bunu yaparken de, bölge insanının konuşmalarında adım başı karşımıza çıkan, kullanım örnekleri kişi veya küçük yerleşim birimleriyle sınırlı olmayan yaygın örnekleri esas aldık.

Bugün Doğu Trakya yerli ağzılarından söz etmenin mümkün olmadığını belirtmek zorundayız. 1959 yılı Ağustos ve Eylül aylarında Edirne ağızı üzerinde çalışan Mecdut Mansuroğlu, *“Trakya'nın başka yerlerinde olduğu gibi Edirne'de de bugün yerli halk çok azalmıştır. Edirne'nin şimdiki ahalisini büyük çoğunlukla çeşitli tarhlerde Balkanlar'dan gelen göçmenler meydana getirmektedir. Bu durum karşısında asıl Edirne ağızı sönmek üzeredir ve pek uzak olmayan bir gelecekte göçmen ağzıları ile karışarak yerini yeni bir ağıza bırakacaktır.”* diyerek; 1946 yılının Haziran ayında

İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2006; Coşkun Muslu; Vize İlçesi ve Köyleri Ağzıları, Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Edirne 2007.

Bu çalışmada da yararlandığım adı geçen tezlerin temini hususunda yardımlarını gördüğüm Yrd. Doç. Dr. Levent Doğan'a teşekkür ederim.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Edirne, Tekirdağ, Kırklareli illerini kapsayan yirmi günlük bir araştırma gezisi gerçekleştiren ve bu gezisinde Doğu Trakya yerlilerinden derlediği sınırlı metinler üzerinde 1964 yılında **Doğu Trakya Yerli Ağzı** adlı çalışmasını yayımlayan Selahattin Olcay da, “İncelememizin sonuçlarına göre, Doğu Trakya yerli ağzı kendi özelliklerinden uzaklaşma yolundadır ve tabii bu hal bugün daha da ilerlemiş olmalıdır. Bu değişme, diğer bütün ağızlarda olduğu gibi, radyo, basın, okul ve ulaştırmanın gelişmesi sonunda şehirlerle olan temasın kolay ve sıklığı yüzünden, yazı dilimize doğru bir seyir takip etmektedir.” diyerek, daha 1946’lı yıllarda Doğu Trakya yerli ağızlarının tükenme sürecine girdiğini belirtmektedirler. Geçen kırk elli yıllık zaman, bu tükenme sürecini tam anlamıyla tamamlamış görünüyor. Bu yörede doğup büyümüş biri olarak, bugün elbette Doğu Trakya ağız veya ağızlarından söz edebileceği, ama buna asla “yerli” sıfatı verilemeyeceği kanaatinde olduğumu belirtmeliyim.

1350’lerden sonra Türkleşme sürecine giren bölgede, kendisini “yerli” diye adlandıranlar azımsanmayacak ölçüdedir. Bunlar kendilerine daha çok “Gacal” diyorlar. Tarih boyunca Türk ve yabancı kavimlerin geçiş sahası olan Doğu Trakya, bu özelliğini bugün de korumaktadır. Osmanlı Türklerinin Rumeli’yi fethinden önce de, 4- 5. yüzyıldan itibaren Balkanlara Hun, Avar, Bulgar, Oğuz, Peçenek, Hazar ve Kıpçak gibi birçok Türk unsuru gelip yerleşmiştir (Olcay, 1995: 7-8). Tabii bölgenin asıl Türkleşme süreci Osmanlı fethi ve iskânı ile başlamış ve gerçekleşmiştir. Bu anlamda, Anadolu’da yaşayan Tatar Türklerinden başlayarak, Germiyanlı, Bozulus, İymür, Yıva, Arablu, Türkmenlü, Saruhanlı, Bayatlı, Türkmen, Çavdarlı, Yörük vb. yirmi dört Oğuz boyuna mensup birçok boy ve bunlara bağlı cemaat ve oymak Anadolu’dan gelerek Doğu Trakya ve Balkanlara yerleşmiş, yerleştirilmiştir (Olcay, 1995: 8-9). Anadolu’dan gelen bu Türk unsurları bölgenin yerli ahalisini oluşturup bölgeyi Türkleştirirken, özellikle 1777-1878 Osmanlı-Rus, 1912 Balkan ve 1914 Birinci Dünya ve Türk Kurtuluş Savaşı ile batıya doğru yüzyıllarca süren Türk göçü yön değiştirmiş, adım adım Balkan coğrafyasından sökülüp atılan Türklük doğuya,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

yani ana vatan Türkiye'ye, Anadolu'ya yönelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti döneminde 1920'den sonraki mübadele muhacirlerinden sonra, 1930, 1950 ve nihayet 1989'da Bulgaristan muhacirleri ile Rumeli Türklüğünün önemli bir bölümü Doğu Trakya ve Anadolu'ya göç etmiştir. Böylece Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan ve Yunanistan'dan gelen binlerce göçmen Doğu Trakya'nın demografik yapısının olduğu kadar, ağız özelliklerinin değişmesinde de etkili olmuştur.

Onun içindir ki, 93 Harbi de denilen 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi'nden bu yana her geçen gün sayıları artan göçmen nüfusla büyük oranda azınlığa düşen yerli veya Gacal nüfusun yanında, yöre halkının ifadesiyle "mâcır" veya "gelme" Türkler, hatta Müslüman Boşnak, Arnavut ve Çingenelerle bölge karma bir etnik yapıya bürünmüştür. Ancak, bütün bu gelişme ve değişmelere rağmen, bölgenin hem etnik hem de ağız özellikleri ile yerli veya Oğuz/Türk/Türkmen karakterinin hâkim karakterini sürdürdüğünü de söylemek zorundayız. Yüzyıllarca fetihle coşan akıncı cedlerin torunları olan, Balkan ve Birinci Dünya Savaşı'nda yaşadıkları Sırp, Bulgar ve Yunan mezalimini unutmayan Rumeli veya Doğu Trakya Türklüğünün "Türklük şuuru" üst seviyedir.

Çalışmamız, esas itibariyle Edirne, Kırklareli, Tekirdağ illeri merkez ilçe, ilçe ve köyleriyle Çanakkale'ye bağlı Gelibolu ilçesi ve köylerine ait lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde yapılmış tezlerdeki derlenmiş metinlere dayandırılmıştır. Bu bölgede doğup büyümüş ve yöre ağını konuşan bir ailenin çocuğu olmamız da bu konuda en büyük avantajımız olmuştur.

Biz çalışmamızda bölge ağınıın şekil bilgisi özelliklerini belirleyen temel özellikleri tespit ederken, kullandığımız derleme metinlerde aldığımız her örneğin hangi Türk unsuruna (yani Gacal mı, Dağlı mı, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya veya Makedonya muhaciri mi) ait olduğunu belirtmeye çalıştık. Bu yöntem, bölge insanı ve bölge ağzlarının nasıl bir yeni terkibe ulaştığını göstermesi bakımından da sanırım yararlı olacaktır. Ayrı bir çalışma gerektirdiğine inandığımız Pomak ağını çalışmamızın dışında tutmayı uygun gördük.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

1. Yapım Ekleri

Doğu Trakya ağızlarında ölçünlü Türkçeden farklı bir yapım ekinin bulunduğunu söylemek mümkün değil. Ancak birkaç yapım ekinin değişik ses olaylarına bağlı olarak değişmiş şekilleriyle Anadolu ağızlarından ve yazı dilimizden farklı ve özellikli şekilde kullanımına dikkati çekmek gerekir.

1.1. +in̄, -iyn/-iyn, -ıylı, -ıylın < +gil

Doğu Trakya, hatta bütün Rumeli ağızlarında bugün Anadolu ağızlarında özel isim ve akrabalık adlarına gelerek “aile” ve “topluluk” isimleri yaparak yaygın olarak kullanılan +gil ekinin kullanılmadığını görmekteyiz. Bunun yerine, bir çalışmamızda da belirttiğimiz üzere⁸, +gil ekinin değişik ses olaylarına değişip aşınmış şekli diye düşündüğümüz +in̄ (+iyn/+iyn, +ıyl, +ıylı, +ıylın) eki kullanılmaktadır. Birinci kişi iyelik eklerini almış akrabalık isimlerinin üzerine gelerek kullanılan söz konusu ek, Gacal, Dağlı ağızları yanında, Yunanistan ve Bulgaristan muhacirleri ağızlarında da karşımıza çıkacak şekilde yaygın bir kullanıma sahiptir.

biz o gece durduk evde **bubam̄in** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 56), şimdi **anam̄in** diya **bubam̄in** dolaşıya su varsa (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), **ingem̄in** sana vuruyala, benim gözüm götürmeye (İpsala, BM; Günşen, 1984: 95), **ingem̄inin** vurmaları gözüm götürmedi (İpsala, BM; Günşen, 1984: 95), git **ingem̄ine** söyle (İpsala, BM; Günşen, 1984: 97), **anamıyn** yolda ekmek atıyalar (Havsa, G; Kalay, 1998: 135), **dedem̄in** geliyalar (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 155), **bobam̄in** geldi (Edirne, D; Kalay, 1998: 180), ordan **ağamıylın** geldi (Edirne, D;

⁸ Ahmet Günşen; “Edirne ve Yöresi Ağızlarında ‘Aile’ ve ‘Topluluk’ İsimleri Yapan -in̄ (-iyn ~ iyn , -ıyl, -ıylı ~ -ıylın) Eki Üzerine”, Türk Dili, Yıl: 2004, Sayı: 626, Ankara: TDK Yay., s. 150-162.

Kalay, 1998: 183), undan stra **ağamıylı** türkiyeye geçiler (Edirne, D; Kalay, 1998: 183) ...vb.

1.2. +cIk /+cUk

Rumeli Türklüğünün konuşma dilinde küçültme, acıma ve sevgi ifade eden +cIk/+cUk ve +cAğIz eklerinin dikkati çekecek bir yoğunlukta kullanılıyor olması, bölge ağızlarını Anadolu ağızlarından, hatta ölçünlü Türkçeden farklı kılan en önemli özelliklerden biridir. Söz konusu ekler her türlü isim ve zamire getirilerek bolca kullanılmakta, âdeta Rumeli insanının bir üslup özelliği olmaktadır.

epsic̄ni koruz, **epsic̄ni** yaparız (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 87), gene **ğızancıklar**ı alla kormuş, bi **şıcik** olmamış (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96), çok **ısancık** gelir bulaşık yıkama (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 98), şindi **bişecik** yapmam (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 41), gemide öldü mü cenaze bu **kadcık** bebek ölsün gemiler yürümezmiş (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), **anac̄ni** satayım (Günşen, mdd.), abe **kızanc̄m** büle yapma (Günşen, mdd.) eyvah bi **börecik** olsa da yesem (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 40), bi koca **karıcık** ta ... (İpsala, BM; Günşen, 1984: 91), bulamamış **adamcık** (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), ne alla verdise **yemecikl̄ni** yidik (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), **sōnac̄ma** bu küye geldik (Havsa, G; Kalay, 1998: 134), diyo ki kadına al sana **ekmecik** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 320), başlamışlar mayeneye **bubac̄mı** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 109), o zaman **bızacı** vardı (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 121)...vb.

1.3. +cĀz, +çĀz < +cAğIz:

ekmek pişirim be **ōlc̄zım** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 64), öttük üslerini yaptittik **evc̄zlemizi** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 100), o dātır seklemine **sırtç̄zına** gider öle (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 111), ... yakışıklı güzel bi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

çocuğçāzmiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 93), , **karıçāz** almış **başçāzını** evine gitmiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 93), mari **ğuşçāzım** nāpayım işte (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), bi duvacık **başçāzına** (Enez, G; Kalay, 1998: 133), kendime bi **evcēz** yaptım (Edirne, D; Kalay, 1998: 184), istanbolda **kıuşçāzım** (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), , tuttuğ ayrıldık bi **evcēze** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 215), bi **kıuşçāz** vamiş (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 242), bi anacī bi bēbacī vamiş **kıuşçāzın** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 242) ... vb.

1.4. +nIk / +nUk < +Iik / +IUk

Asıl işlevi itibarıyla eklendiği kelimeye “tahsis, bir şey için” anlamı veren isimler türeten (Korkmaz, 2003: 55) bu ekin, /n/ ünsüzü ile biten isimlerde -nn- < -nl- değişimini geçirmesi yanında, kendisinden sonra hâl ve iyelik eki geldiğinde sonundaki ön ve arka damak /k/sini kaybederek ünlü birleşmesi ile +nā/nē, +lī/+lī, +lā/lē biçimine girdiğini görüyoruz:

izmir foçada **askerlīmi**, görevimi yaptım (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 54), git **samannā** (saman+lık+a) de filān **samannā** gel demiş (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 113), yirmi sene de **çobannıç** yaptım (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 120), paşeli'n **ormannā** (< orma+lık+a) saldılar ayvannarı (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 56), u **dutlā** (< dut+luk+a) geldinēn (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), şimdi pek o kadar itibar edilmeye **yaşlilā** (< yaşlı+lık+a) (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 178), **insanlā** (insan+lık+a) şimdi su **taşımacilī** (taşımacı+lık+ı) (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 316), albüse doldurcağlar **samanlā** (saman+lık+a) (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 345), on bej ay **askerlīmi** taştā bitirdim dedi (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 352), şini **ayrılā** (< ayrı+lık+a) düştük (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 352) ...vb.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

1.5. +lĀn, +nĀn, +nAyIn < +lAyIn

Bu ekte de /m/ ve /n/ ünsüzleri ile biten zaman isimlerinde -mn- < -ml- ve -nn- <

-nl- değişmesi yanında, ekin /y/ ünsüzünün düşmesi veya erimesi sonucu +lĀn, +nĀn şeklinde oluşan uzun ünlülü biçiminin örnekleri az değildir.

sabālān aççık ĩ olurum (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63), ben ordan emen **sabālān** uyku muyku tutmadı (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 77), **aqşamnān** büle toplanūlar, dūler ki... (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 154), kapıyı çalōru **sabālān** (Edirne, D; Kalay, 1998: 190), **aqşamnayın** edirne arastalarda yatūz (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 216), **sabālān** kāvede... (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 221) ... vb.

1.6. +rAk

Doğu Trakya ağzlarında, karşılaştırma eki olan “daha çok” anlamı taşıyan arkaik +rAk ekinin, **ufaraq** (< ufak+rak), **alçaraq** (< alçak+rak) vb. sınırlı birkaç kelimedede de olsa, kullanıldığını görüyoruz.

2. Çekim Ekleri

2.1. Ad Çekimi

2.1.1. Çokluk eki

Doğu Trakya ağzlarında sıkça görülen /r/ zayıflaması ya da düşmesi ve bunun sonucu olarak da önceki ünlünün uzaması olayı en çok geniş zaman eki ile çokluk ekinde görülür. Olcay, Eckmann ve Mansuroğlu'nun ekin birden fazla sestem ibaret olan iyelik ve çekim eklerinden önce +lĀ olduğu (ayaqlamı, ellēni) görüşlerini eleştirerek, ekin, /r/nin zayıflaması ya da düşmesi sonucu her zaman uzun veya yarı uzun ünlülü olabileceğini, bu olayın herhangi bir ekten önce olması gibi bir kurala bağlanamayacağını belirtir ki

Turkish Studies

(Olcay, 1995: 23), biz de Olcay'ın bu görüşlerine katılıyoruz.

+lĀ < +lAr:

uzak **memneketlĕn** adlarını unuduyam (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), aşçıları **ormancılā** kollarmış (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 100), **genşlĕ** oynar biz de bakarız ba kızanım (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 111), delilĕn **kaşalanı** delcekmiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), **gözlĕme** kaşrak indi (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), ali kırtuldunun **evlĕnde** durdum bayā (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), **sineklĕ** ğonuvarı (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), **ğavaqlĕn** boyu ğadan yok mu (Havsa, D; Kalay, 1998: 205), ne **ğünlĕ** geçti (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 218), **almanlĕn** top sesi (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 293), ğüzel **meleklĕm** gelsin (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 318), belki **osmanlılĕn** ğeldi zaman (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 325), u zaman işte **babalāmuz, annelĕmiz** sağlamışla (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), **rumlā** unnarı dövmĕ kařkarlāmiř (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), bunna hep **köylĕmiz** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 50) ... vb.

+nĀ < +lAr:

Sonundaki /r/ sesini kaybeden ekin -nn- <-nl- değişimini geçiren kullanımları da yaygındır:

şimdi ĕ dedim ya **ekinnĕni** ğünā sevap koyverdik ayvannara (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 60), attı **ayvannān** ğübresini (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63), **kıřannāna** su getiricĕn de ekmek yapıcan (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 87), ālemin **adamnāni** aldatırsın (İpsala, BM; Günşen, 1984: 90), **onnā** yerke adam deveyi kesmiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), pādiřāhın **adamnānın** yanına (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), sen ğitçĕdin bi kışıçıya

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

bunnā annamayvarı (Havsa, D; Kalay, 1998: 207),
kadinnā çocuk ârkasına bakınca... (Edirne, G; Kalay,
1998: 124)...vb.

+nAr < +lAr:

Ekin /r/ ünsüzünü düşürmeden kullanıldığı
şekillerde de -nn- < -nl- değişmesi görülür:

ordan **isannar** atladı bégirlere gitti (Kırklareli, G;
Şanlı, 1990: 56), gelinimin kardaşlânın **kızannarı** geldi,
onnara birer ikişer... (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62),
insannar gelir (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), şindi çok
rât kızannā, bizim **günner** içinde bücüğ yaşamadık iç
(Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 88), üreniriz **unnarı**
(Demirköy, Olcay, 1995: 48), **kızannarım** evde aç (İpsala,
BM; Günşen, 1984: 90), **onnar** da çeşme olū (Edirne, G;
Kalay, 1998: 124) ... vb.

2.1.2. Yönelme hâli

Doğu Trakya ağzlarında dikkati çeken şekil bilgisi
özelliklerinden biri de, çok yaygın olarak, özellikle yer
işaret eden zamirlerde olmak üzere, yönelme hâli eki
yerine belirtme hâli ekinin [(y)I / +(y)U] kullanılıyor
olmasıdır:

kışın ben de gidim **orayı**, onnan yanına
(Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 55), direk **burayı geldik**
(Kırklareli, MM; Şanlı, 1990: 82), yani **burayı** göç etti,
burayı geldik (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 83), u zaman
genç adamımızla iç büle bi **yeri** çıkmamıştık (Kırklareli,
RM; Şanlı, 1990: 93), pancarkünden gelmişik **burayı** kız
olalağ (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96), gāvurlar **nereyi**
gitti (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 107), vardığ **orayı**
(Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 108), yolla gelsin **burayı**
(İpsala, BM; Günşen, 1984: 66), biz **orayı** gidiz (Edirne,
G; Kalay, 1998: 125), çöcüklē her hurduğça **topu** içim
gidiye (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 155), düştü bayıldı
borayı deyveri (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), biñpavlika

Turkish Studies

yapdı **orayı** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), **nereyi** mi sorma bana (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 38), undan sonra tekrar **arabayı** yüklenirler (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 35), babam razı gelmiyor / seninle **evlenmeyi** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 44), **elimi** elle yārim / saçımı telle yārim ... (İpsala, BM; Günşen, 1984: 44), **erkezi** ürettim, **seni** üretemedim (İpsala, BM; Günşen, 1984: 94), emşire anımlar da **birbirlerini** tekerleme sülüler (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 168), adam **orayı** gidemiş (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 179), iki te kıntarcı aldılar **burayı** dedi (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 268), tiren **nereyi** giderse ben **orayı** gidicem (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 346), **bunu** biz dedik gidelim kız bakalım (Edirne, G; Kalay, 1998: 125)...vb.

+Ā < /a/, /e/ ünlüsü veya /k/, /h/ ünsüzleri ile biten isimler + (y)+ yönelme hâli eki +A

Yönelme hâli ekinin Doğu Trakya ağızlarına özgü bir diğer kullanılışı da, düz-geniş /a/, /e/ ünlüleri ile biten isimler ile sonunda /k/ ve /h/ ünsüzleri bulunan isimlere ünsüz düşmesi ve ünlü birleşmesi sonucu uzayarak +Ā şeklinde gelmesidir:

bis **açmā** bilmüz, ne bu kōrküm **ellemē** bozcāz dī (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 54), **çardā** çıktı geliboludan **çardā** çıktık (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), aylemnen onunna **yaşamā** çalışıyuz (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 83), şindi gelinner **biçmē** gitmēri, çapa **çapalamā** gitmēri (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), biz **oracā** ayrıldık... te **buracā** iki odacık yapalım dedik (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 100), sen mecbursun er tarafa **çekmē** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), çucukları davulcular **sabā** kadar eylendiriler (Muratlı, Olcay, 1995: 35), utanıyom arkadaşlara **sülemē** (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), dōrudum **burā** geldim (Demirköy, Olcay, 1995: 46), rumlā unnarı **dövmē** kākārlāmış (Gelibolu, BM.; Kuzu,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

2003: 31), burdaki rumları **orā** göndermişler, ordaki türkleri **burā** göndermişler (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 35), **açmā** başlamış (İpsala, BM; Günşen, 1984: 91), pādişānın elindeki **çiçē** ellemiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 95), tavşanı bağladım **dirē** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 106), gidiye emşerilerini **dolaşmā** (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 173), o vakıttan beri burda **yaşamā** çalışēriz (Edirne, D; Kalay, 1998: 182), arkadaşlā gitmiş geliboluya mazot **almā** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 185), su **dōkmē** kalkıyım (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 241), seni **istemē** geldiler (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 320), albüse doldurcaklar **samanlā** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 345) ...vb.

Yönelme hāli eki, bölge ağızlarında “hak” ismine 3. teklik şahıs iyelik eki ile birlikte gelerek “vasıta hāli” ekinin işleviyle kullanılır:

aḳḳına çalışan adamın yövmiyesi kesilmez kardaşım (İpsala, Günşen, mdd.), tarlayı **aḳḳına** işleye beyā (İpsala, Günşen, mdd.), **aḳḳına** ‘hakkıyla’ çalıştı, iy_adamdı (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32)...vb.

2.1.3. Belirtme hāli

Tıpkı yönelme hālinde olduğu gibi, belirtme hāli eki de ünlü ile veya /k/ ve /h/ ünsüzleri ile biten isimlerde, ünlü birleşmesi ve ünlü-ünsüz kaynaşması sonucu daima uzun bir ünlü olarak kullanılmaktadır. Kök veya gövdesinde /a/, /e/ düz-geniş ünlü bulunduran isimlerde ekin +Ā şeklinde gelmiş olması da karakteristik bir özellik arz eder:

bi de anam aradı **ḳayī** yok (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), ordan o **ḳayī** al (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), burda yapıdımız **askerlī** yaptık (Pınarhisar, Olcay, 1995: 41) kızlā **çocū** görünce (İpsala, BM; Günşen, 1984: 94), bi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

güzel yemiş o piliçli **tavū** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 95)...vb.

bayrā çekmiş yani (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 54), hanğıştan yaparız **börē**, yukayı yazarız (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), demişler bu **parmā** keselim (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 109), **sancā** her gün diştirir (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), **ekmē** yeyen üldü açlıktan (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 40), bu ayvanlar başladı **satılmā** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 30), bugün günlerden cuma / elime aldım **yumā** / kıızı gelin yapmışlar / vurmuşlar beyaz **duvā** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 52), **bıçā** bilileyim, demiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 94), **ayçiçē** ekerim (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 241), **göbē** yenir unun (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 307) ...vb.

2.1.4. İlgi hâli eki

İlgi hâli eki, Doğu Trakya ağızlarında ölçünlü Türkçede olduğu gibi ünsüz ile biten adlara +In/+Un, ünlü ile biten adlara da +nIn/+nUn şeklinde getirilir. Ancak söz konusu ekin, değişik sebeplere bağlı olarak son sesinde uzun bir ünlü oluşmuş adlara doğrudan doğruya +n şeklinde geldiği görülmektedir. İlgi hâli ekinin, Anadolu ağızlarından farklı olarak, her durumda genzel olmayan diş eti ünsüzü /n/ ses/sesleri taşıması da Rumeli ağızlarının karakteristik bir özelliğidir.

kışın ben de gidim orayı **onnān** yanına (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 55), **kardeşlānın** kızannarı (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), şu demir **kün** kızları (Demirköy, G; Olcay, 1995: 43), en **küçün** koyundadır aman turuncu narı (Demirköy, G; Olcay, 1995: 44), aş yoldan / çıktı **bayrān** ucu (İpsala, BM; Günşen, 1984: 79), **ayvannān** hepsi yatışiyola (İpsala, BM; Günşen, 1984: 91), **delilēn** kafalānı delcekmiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), **allānın** emri... (İpsala, BM; Günşen, 1984: 93), **allān**

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

emrine (Edirne, G; Kalay, 1998: 127), bakırkünde durudu **doxturlān** yannānda (Edirne, D; Kalay, 1998: 186), **kaḫaqlān** boyu ḫadan yok mu (Havsa, D; Kalay, 1998: 205), **mandalān** üstünde ḫoşu yapılır mı ayakça (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 214), cenābı **allān** verdī candan (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 236), **almanlān** top sesi (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 293), belki **osmanlılān** geldi zaman (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 325)...vb.

2.1.5. Vasıta hâli eki

Eski vasıta hâli eki +n'nin kalıplaşmış olarak kullanıldığı *yazın, kışın, güzün, baharın, yayan...* gibi kelimelerin varlığına rağmen, vasıta hâli için esas itibariyle *ile* edatından gelen +lA ekinin n < l ünsüz değişmesi geçirmiş şekli ile onun eski vasıta hâli eki olan +n ile pekiştirilmiş şekilleri olan +nA, +lAn, +nAn kullanılmaktadır:

ekinne geçinmē çalışırlar (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 85), öküz **arabasınna** geldim (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), verirsen **elinne** o gider **seninne** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 26), ben **bobamıynna** giderim (Edirne, D; Kalay, 1998: 182)...vb.

bursadan da bi anım aldım **onunnan** yaşıyum (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 55), allān **emriynen**, peygamberin **ḫavlıynan** kızınıza dünürüz (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), **aylemnen onunna** yaşamā çalışıyuz (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 83), dā toplarının kıymetini urda ürendim, **binlernen** yīyo, unnar patlıyo dalğalandırıyo (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), **ruslarnan** bi_seneye kadar arbettik (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), dört sene çakmak çakmak çakdı **eriflernen** (Pınarhisar, Olcay, 1995: 39), cenāzeleri **merāsımnen** gömdülē (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), **sennen** dalğa geçiyom (İpsala, BM; Günşen, 1984: 62)...vb.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

dedeylen evlendik (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 72), **motorlarlan** fazla da ekim yaparlar (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 85), ondan söra **sıraylan** kulaç gibi böle böle yaparız onu (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 94), ille dedi **candarmalālan** götürücēz sizi dedi (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 94), bi **arabaylan** ortakünden çıktı (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 110), ondan sonra da **şeylen tekbirlen** gelin _evine gider (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), **davullan** güveyi kaldırırlā (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), yahut **öküzlerlen** (Gelibolu, BM.; Kuzu, 2003: 31), bakıyız **aretlīmlen** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 320), ben çok uğraştım **eşeklen...** onlar da **türkülernen** yemiş falan verirlerdi (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 49), işte **kazaylan** gitti (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 324)...vb.

2.1.6. İyelik ekleri

İyelik ekleri yazı diliyle paralellik gösterir. Anadolu ağızlarında hemen daima genzel damak ünsüzü olarak karşımıza çıkan 2. kişi iyelik ekleri Doğu Trakya ağızlarında yazı dilimizdeki gibi normal diş eti ünsüzü /n/ ile dir.

Ancak, yönelme ve belirtme hāli eklerinde yaşanan ünlü birleşmesi ve ünlü-ünsüz kaynaşması olaylarını geçiren kelimelerde 3. teklik kişi iyelik ekini kelime tabanındaki ünlülerle kaynaşmış ve uzamış olarak görürüz:

orda bir alam var bi **çocū** var, **çocū** gitmiş askere (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 58), **büyū** duruğa en **küçū** evlendi (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), yanar kırdun kıyrū (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 115), patlıcan **yemē** yaparız, suvan **yemē** yaparız, bulgur **yemē**.. (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 89), **embüyū** istiyor aman havayi mavi (Demirköy, Olcay, 1995: 44), gāzi süleyman paşanın **geçti** zaman geçmişik (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 27), insanın **küçū** olucana domuzun **büyū** ol (İpsala, BM; Günşen,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

1984: 26), esas bak niad sami banarlı o damain **çocū**, bu ölen adamın **çocū** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 239), burada **oldūnu** biliyo, **gömlüdnü** biliyo eralde (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 239) ...vb.

3. teklik şahıs iyelik ekinin bölge ağızlarında dikkati çeken bir başka kullanımı da *akşam*, *sabah*, *evvel*, *gün*, *sonra* gibi zaman isimlerine getirilerek kullanılmasıdır:

o gece durdu evde **sōnası** gece bubam dedi anama (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 56), **eveli** neşeli bayramnar olurdu (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 87), sōna tā **ilersini** sorcağ olursan (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 90), **eveli** de ğayna ğayna var bakardı (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96), dört eşek dört te sipa **episi** ğalmışlar borda (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), aba geçen **günü**... (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), kız alıp verdik üç beş senedir, bu olur, **evelisi** 'evvel, önceleri' yoktu (Muratlı, G; Olcay, 1995: 34), ibriyini su doldurusun, **sabāna** (< sabah+ı+n+a) gelirsin boş (Muratlı, G; Olcay, 1995: 34), **sabası** bize dediler ki (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 40), ğavur iki sene **evèlsi** geldi burayā (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), yirmi sene **eveli** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), **evelsi** işte dünürler gelīdi (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 245), kaç sene **evelsi** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 320), o **akşamı** o peri kıızı kabından çıkmış (İpsala, BM; Günşen, 1984: 95)...vb.

Bu ek, bölge ağızlarında hemen daima *kū/kü* veya *küy* (< köy) şeklinde kullanılan *köy* ismine de +sü biçiminde getirilmektedir:

ayrabolu tarafı **küysü** 'köyleri' epsi ğacaldır (Muratlı, Olcay, 1995: 34), **küsünden** çıkmış (İpsala, BM; Günşen, 1984: 91), bizim burası ğacal **küsü** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 284)...vb.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

2.2. Fiil Çekimi

2.2.1. Duyulan geçmiş zaman

Genelde Rumeli ağızlarında, özelde de Doğu Trakya ağızlarında ses bilgisi bakımından $\text{ş} < \text{ç}$, $j < \text{ş}$ değişimi karakteristik bir özelliktir. Bu sebeple, *bej < beş*, *ij < iş*, *üj < üş < üç...* gibi kelimelerin yanında duyulan geçmiş zaman ekinde de bir $-j < -\text{ş}$ değişimi söz konusudur:

-mIj/-mUj < -mIş/-mUş

almuj davulları, iki davul *geliyomuj* küe (Demirköy, G; Olcay, 1995: 45), bak *demij...* (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), ben dıramadan gelme ama bebek *getirmijler* (Gelibolu, YM.; Kuzu, 2003: 28), harp *olmuj* burda atatürkün bi tayı *varmuj* burada (Gelibolu, YM.; Kuzu, 2003: 28), bu köyün adını tayfur *koymujlar* (Gelibolu, YM.; Kuzu, 2003: 28), bulgariyadan kışla köyünden *göçmüjler* (Gelibolu, BM.; Kuzu, 2003: 31), savaş *olmuj* (Gelibolu, YM.; Kuzu, 2003: 38), o küp *ij bitmezmij* (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 40), *silmij* bayrağ (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 40), gerilla savaşları *oluyomuj* (Gelibolu, YM.; Kuzu, 2003: 44), ayvanlā ac susuz *kalmyjlā* (Gelibolu, YM.; Kuzu, 2003: 45), ... burası evreşe olsun *demij* (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 49), *unutmuj* deyiliz (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 181), *gelmiş* birisi burayı (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 188), geçende ondan bi kaç kuruş urmuş, *rātlamij* birās (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 188)...vb.

Duyulan geçmiş zaman çekiminde dikkati çeken bir başka husus da, 2. teklik ve çokluk kişi çekimlerinin şahıs eki bakımından bilinen geçmiş zamanla paralellik göstermesidir:

şelemizi *bırağmuşık* sālīm amıca, *getirmişik* memneketten pulluqlāmızı (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 93), pancarkünden *gelmişik* burayı kız olalağ (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96), cannar tatlı, *almışın* sen çolunu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

çocunu **gitmişin** dāya **saqlanmışın** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 103), **almışık** dimotoğa yolunu (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 110), gemiyle buraya selanikten **gelmişik** gemiyle **gelmişik** gelibolā (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), gāzi süleyman paşanın geçti zaman **geçmişik** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 27), ... şimdi kibar **olmuşun** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 47), avluya **dayanmışın** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 48), bulğardan boyalıktan **gelmişik** (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 155), sen geç **kalmışın** dedi (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), şimdi **alışmışık** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 218), işte bu duruma **gelmişik** yāni (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 227), belki çay **söylememişindir** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 271), sen avaya **girmişin** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 332)...vb.

2.2.2. Gelecek zaman

Gelecek zaman ekinin sonundaki ön ve arka damak /k/si, Doğu Trakya ağızlarında 3. kişi çekimleri dışında daima düşer. Bunun sebebi, iki ünlü arasındaki /k/ ünsüzünün yumuşayıp kaynaşmasıdır. Düşen bu ünsüzden önceki ek ünlüsü tabiatıyla uzamaktadır. Bu durum, yukarıda da belirttiğimiz gibi, yönelme ve belirtme hâli ekleri ile 3. teklik şahıs iyelik ekini almış isimlerde de geçerlidir. Dolayısıyla bu konuda, Eckmann ve Mansuroğlu'nu eleştiren Olcay'ın aşağıdaki görüşlerine biz de katılıyoruz:

“Eckmann-Mansuroğlu, -acak / -ecek ekinin k'sı, -dı, -mış ve -sa eklerinden önce her zaman düşer, diyorlar. Halbuki burada da düşme değil, iki ünlü arasında kalan k'nın yumuşayarak kaynaşması sonunda uzun bir ünlünün oluşması bahis konusudur. Verdikleri örnekleri şöyle oluşmuş sayabiliriz: alacak idi > alacağ idi > alacağdı > alacādı, gelecek imiş > geleceğ imiş > gelecēmiş, yapacak ise > yapacağ ise > yapacağısa > yapacāsa.”(Olcay, 1995: 17).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Gelecek zaman ekinin Doğu Trakya ağızlarındaki belli başlı şekilleri şöyledir:

-AcA, -IcA, -UcA, -ycA, -çA, -çĀ, -cA, -cĀ:

ben gidip **alacām** (Demirköy, Olcay, 1995: 45), yāni alanını **bıcaqlıyacaz** (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), bu çavuşu **gebertecem** (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 172), siz de **bekleyecēniz** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 350), ne bu kōrkūm ellemē **bozcāz** dī (Kırklareli, G; Şanlı: 1990: 54), tirene **bincez** (Kırklareli, G; Şanlı: 1990: 55), misāfir **gıtçem** sana (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63), bobam ileri **ölcēmiş** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 64), türkiyeye **giccen** bir **alcān** ciğara (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 80), kızannāna su **getiricēn** de ekmek **yapıcān** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 87), ille dedi candarmalālan **götürücēz** sizi dedi (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 94), hadi mari **gıtmeycen** ni, hadi hū **gelmeycen** ni (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), boşuna **oynacāmıŝ** (Muratlı, Olcay, 1995: 31), hep sana **hatırlatacām** mı (Muratlı, Olcay, 1995: 31), biz olaydık yüz kere **olıcādık** (Pınarhisar, Olcay, 1995: 39), çarık verdilēr **almācaz** dedik (Pınarhisar, Olcay, 1995: 40), çocuğnuzun adını ne **oycānız** (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), e ŝimdi onu **bilemēycem** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 25), anadın mı he sōna başka ne **sorcen** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 26), bi ŝey **söylecem** bi ğazel **söylecem** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 35), ğav dese **vercaz** ...geri **döncez** diye (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 45), on teneke altına **vercem** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 93), sen ep ürenmedim **decen** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 94), pazara satmā **götürcen**, ama çılbırını **vermecen**... (İpsala, BM; Günşen, 1984: 94), ben bi güzel at **olcam** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 94), arap onu emen **yecekmiş** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 94), sen dışarı **çıkıcan**, kapıyı iyice **kapacan**, ... birbirine urun **decen**, demişlē (İpsala, BM; Günşen, 1984: 97), eve **gelcēz** borayı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

(Edirne, G; Kalay, 1998: 125), **nābıcāz**, misir sapı **kesçēz** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 219), sōraķı sever tā sık kendini **geçicen** sen beni dü. nereyi **geçicem** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 219), kulanın zarı **patlaycāmış** (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 172), **sōlemēycen** demiş. bu **sōlēycem** (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), onun malını **korucam**, aç **gezcem** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 208), dur beyā çayları biz **sülecēz** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 248), biz para da **almaycāz** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 256), sen dā iyi **bilcen** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 333), tanķa **girmeycen** hā (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 341), lafınızı **kescem** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 343)...vb.

-cAk, -çAk:

anam da kōrkıya kızannarı **īsilcek** déyi (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), bunnā **gülcek** benim türküme (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 73), baķalım **nābacaķlā** şindi (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 77), bi sene mi **bekleycek** artık ... (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 89), birbirine bāl **gidcek** (Pınarhisar, Olcay, 1995: 38), baķtım **olmācaķ** (Pınarhisar, Olcay, 1995: 39), gel zamanında buradan rumlar **gitcek** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), öbür tarafa geķse **yaķalanceklē** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), mezarım burası **olcek** aģam diyo (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 40), ellerin mi **ķırılcaķ** / iki satır yazıdan (İpsala, BM; Günşen, 1984: 43), delilēn kaķalānı **delcekmiş** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), bu dedik **harcacaķ** kendini (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), beyaz **giydırceklē** (Edirne, G; Kalay, 1998: 127), **yollaycaķmış** bobama (Keşan, G; Kalay, 1998: 143), du baķalım deye **yapabilcek** mi bunnarı (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), askerlīn çok kolay **geçcek** dedi (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 172), demiş **yıyceklēr** mi? (Edirne, D; Kalay, 1998:

Turkish Studies

177), **kescek** oldulā undan sōra (Edirne, D; Kalay, 1998: 190-191), asçık ekonomimiz iyi olsa ben de **gitçektim** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 181), beni **vurmaycağ** dedi (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 205), bu sene **ödencek** seksen beş lira (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 252), az **çalışcağ** çok para **alcağ** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 258), tāta kuruları adamı **yeycek** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 324), o şimdi **kesilcek** burası... (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 329), beni de **öldürcekler** demiş (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 344) ...vb.

2.2.3. Geniş zaman

Doğu Trakya ağızlarında /r/ ünsüzü çok zaman düşme veya zayıflama eğilimi gösterdiği için, geniş zaman çekiminde de ekin çok zaman /r/siz olduğu görülür. Ekin -Ar biçiminde, /r/ ünsüzünün düşmesi veya zayıflaması bu ünsüzden önceki ünlünün uzamasına sebep olmaktadır. Ekin -(I,U)r'li biçiminde çekimin /r/siz, yani bir yerde eksiz kullanıldığı örnekler baktığımızda, bunların /r/ ünsüzü ile biten fiil kök veya gövdeleri olduğu ve bir hece düşmesi olayı geçirdikleri anlaşılmaktadır:

iki çocuk orda **oturu** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 55), bundan sōna türkiyeye n_asker **veriz** ne de vergi **veriz** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 60), **pişirim** emen aygazda (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), ne papuçlā **yapādılar** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 80), amırlarız bir afta **duru** (Kırklareli, MM; Şanlı, 1990: 82), allān emrine **istēle verise veri vérmesse...** (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 89), erkenden sār çabıcağ alır **götürü, sürü** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 112), **yağālā** bi ateş (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 115), vallā **kızdırısan** sōlerim bağ (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 122), **indiriler** çadırları, gece gen_ğurun bağalm (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), dādan odun **indiri** / dērmēn **döndürü** / o_yarin sevdası beni **öldürü** (Demirköy, G; Olcay, 1995: 42), ben_āmı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

uyandırım / gül yasdına **dayandırım**/ gawe tütün **beyendirim** (Demirköy, G; Olcay, 1995: 46), baqırkünde **durudu** doqturlan yannānda (Edirne, D; Kalay, 1998: 186), ne iş **yapāsın** sen? (Edirne, D; Kalay, 1998: 193), qārlar t_ōrda **oturudular** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 225), gelini **çıqarı** inge qarı borayı, bi de elini **öptürü** (Enez, G; Kalay, 1998: 133), sādıç onu alır, **getiri** (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 160), çigiz_olaraktan kızlara bilezik **istēler** (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), çok para **asālā**, altın **asālā** ... olan_evinden **gidēlē** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 53), qarşılardan **baqtırım** / elektirik **yaqtırım** .../ oyunları **sattırım** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 40), çobanın çarıqları / **süpürü** soqaqları (İpsala, BM, Günşen, 1984: 48), ... sen askerden gelince / ya **durum** ya durmam (İpsala, BM; Günşen, 1984: 52), u zaman da biz kendimize **ekēdik** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 176), böyle bi delik yaparsın, **vurusun** böyle düşer (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 305), kızları küy küy **gezemiş** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 319), bi taraftan da allā **yalvarımış** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 319), qazın bi tānesini **düşürüler** ordan. bu, türk **görü**, ulan sen kimin sancā altındasın (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 344) ...vb.

Geniş zamanın 3. teklik şahıs olumsuz çekimi ile 1. çokluk kişi çekiminin şahıs ekinde görülen -s < -z değişimi de bölge ağızlarının belirgin bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır:

bis sofrā **atarıs** (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), işte bulğur **ğaynadırıs**, peynir **yaparıs**, zeytin **tuzlarıs** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 32), aynı yemekleri gene **yaparıs** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 53), geldik mi eve ufa su **dökeris**. er yere ufa su **dökmeyis** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 220), öle **duyarıs** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 280), eğer çabuk **gelmessen** / aşkınla ben yanarım (İpsala, BM; Günşen, 1984: 54), böyle ülke **kalınmas**

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

(Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 258), sen **giremessin** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 349)...vb.

2.2.4. Şimdiki zaman eki:

Doğu Trakya ağızlarının en belirgin özelliklerinden biri de, şimdiki zaman eki bakımından göstermiş olduğu farklılık veya çeşitliliktir. Türk dilinin tarihî ve yaşayan lehçeleri için de geçerli olan bu çeşitlilik, bugün Anadolu ve Rumeli ağızlarında da bu özelliğini sürdürmektedir (bk. Gülensoy, 1985).

Şimdiki zaman çekimi için Doğu Trakya ağızlarında esas itibariyle -(I,U)yor ekinin birtakım ses olaylarına bağlı olarak oluşmuş değişik biçimleri yanında, Anadolu ağızlarında da görülmeyen, bölge ağızlarına özgü farklı ekler de kullanılmaktadır.

-yo:

orayı bi otomobil **yollayolā** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 60), o zaman elaziz **karışuyodu** orayı (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 60), şimdi dā kolay taraflarını **arıyolar** yānim (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 85), öle can tatlı, ayakkabısını alan burgaza **kaçıyo** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 101), atınaya bobamıza **gidiyoz** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 103), işin kuf tarafı **çıkıyo** (Muratlı, Olcay, 1995: 31), ne tarafından tutsam bişe **deyiyo** ki, bu da gazık bu da **deyo** (Muratlı, Olcay, 1995: 31) demokrat parti başkanı çok **sülüyo** (Muratlı, Olcay, 1995: 31), ben **gidiyom** ileriye (Pınarhisar, Olcay, 1995: 38), urya getirince **noxsannanıyo** (Pınarhisar, Olcay, 1995: 39), şeftaliler iç **yinmiyo** dadından (Demirköy, Olcay, 1995: 43), ben seni **kışkanıyom** eminem (Demirköy, Olcay, 1995: 43), hacı_beyin kulānı **kesiyolar** (Demirköy, Olcay, 1995: 45), kırk_iki senedir buda **oturuyom** (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), mevlit **yapıyoz** (Demirköy, Olcay, 1995: 45), ... pançar, çeltik **oluyo** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 50), zorlukla **açıyolā** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), öle **annadıyolādı** annelerimiz (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

31), bunnarı **kullanıyos** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), yolculuğu **atırlamıyom** (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 37), iç **bilmıyom** uryı (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 38), hadi siniyi **yağlıyom** börek **yapıyem**, tēpsini **yağlıyım** börek **döşiyim** sōna... (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 53), bana dalgacı **diyon** / kendin dalgacı başı (İpsala, BM; Günşen, 1984: 43), ben **çekiyom** sevdāyı / sen çeksen nası olur (İpsala, BM; Günşen, 1984: 46), mādem beni **istiyon** / bir aracı bulsana (İpsala, BM; Günşen, 1984: 46), ne **sallayon** başını / yabancı başkan mı var (İpsala, BM; Günşen, 1984: 48), baygın baygın **bakıyon** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 59), benim karı deli deyom da siz **kanmayosunuz**, demiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), visteye çıkmak **istiyom** visteye de yazdırmaya (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 172), ayvancılık **yapıyolā** karpız **ekiyoz**... ben de **ekiyom** ... karpuzdan kar **sağlayamayoz** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 176), tırakyada ne yetişirse u burda **yetişiyo** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 243), onu erkes de **biliyo** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 282), epsi gelmiş orda **bekleyo** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 325), **siliyolar** gavurları orda (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 344) ... vb.

-ōru/-ōrū:

Dağlı ağızında görülen bir şimdiki zaman ekidir. Bu eki, yine ağız bölgesine ait olarak aşağıda işleyeceğimiz var-, ver- fiiliyle yapılan ve bir tasvir fiili yapısındaki şimdiki zaman kipinin var-, ver unsurlarının yuvarlaklaşma sonucu aldığı aldığı şekil olarak düşünmek yanlış olmaz.

a gıs demişlē u seni **istemōrū** (Edirne, D; Kalay, 1998: 188), evlēde **napporu?** (Edirne, D; Kalay, 1998: 197), te büle inelenmē **gelivörüm** te bu gışçāza (Edirne, D; Kalay, 1998: 197), kendimi **gezdırōrūn** e işte gızanım (Edirne, D; Kalay, 1998: 197), u paralan **gidilōrū** dī mi?

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

paralan **gidilörü** (Edirne, D; Kalay, 1998: 197), allahım sana **dayanorum**, sana **güvenörüm** ben allahım (Enez, D; Kalay, 1998: 201) ... vb.

-ĀrA, -yArA, -ĀrI, -yArI:

Şimdiki zaman çekiminin bu eki de Dağlı ağzına özgü olarak karşımıza çıkıyor:

şindi gelinner biçmē **gitmēri**, çapa çapalamā **gitmēri** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), ben **bilmērim** kuzum (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), unuttum yavrim, **bilmērim** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), yürēm **istemiyeri** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), eskileri iç **bilmērim** unnanı **yapmıyarım** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), ateşe soktān cız cız **etmēri** mi? (Edirne, D; Kalay, 1998: 177), vezir dīni **bilmēre** (Edirne, D; Kalay, 1998: 177), dōru kızın avlusuna **varıyarı** (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), kâh **duyuyere**, kâh **duymēre** demiş (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), bi **daldırēre** gene. gözlerin **görēre** mi dedi (Edirne, D; Kalay, 1998: 180), bu hâlde **oraşērsin** (Edirne, D; Kalay, 1998: 180), o vaqıttan beri burda yaşamā **çalışēriz** (Edirne, D; Kalay, 1998: 182), bana **dēri** para yolla (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), hısım akrababa **tanımēriz** (İpsala, D; Kalay, 1998: 208), çocuk bak iç **tanımēri** (İpsala, D; Kalay, 1998: 208), bu belimden **kıpırdayamērim** (İpsala, D; Kalay, 1998: 208), **gelēri gidēri** der, romanya mācırı (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 214)... vb.

-(I)yI, (U)yU:

Doğu Trakya ağızlarında çok yaygın olarak kullanılan bu şekil, baskın olarak bölgenin yerlileri diye bildiğimiz Gacalların ağzına özgü olarak karşımıza çıkmaktadır. Yalnız, Tekirdağ Gacallarında kalın sıradan

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

yuvarlak ünlü taşıyan fiil tabanlarına da ekin hemen daima ince biçiminin getirildiğini görüyoruz.

bilirdim beki de şimdi **bilméyim** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 86), **istemeyi** beni be kırsın (Keşan, Günşen, mdd.), yarım mendil **yollayî** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 37), askerlik şarkıları **süleyim** (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 38), unnardan **kesiyi** de **veriyi** (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), o **kaluyı** orda, çerkezler alıb davulları **gidiyiler**. ondan sona qarısı iki beyid **atıyî** (Demirköy, G; Olcay, 1995: 46), türküyü qarısınan anası **yaқыyî**. bu türkü uzunbayırda **süleniyi** (Demirköy, G; Olcay, 1995: 46), hadi siniyi yağlyom börek **yapıyem**, tepsini **yağlyım** börek **döşiyim** sōna... (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 53), amıcam beni rāt **braqmāyî** (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), kafalar da kayı **gerileyi** (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), u qaricî hiç **unutmāyım** (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), **kırpıyım** bunnarı, **kesiyim** te büle (Edirne, G; Kalay, 1998: 129), koyunnarı **kapayız** orayı (Keşan, G; Kalay, 1998: 152), adamı **soqmāyî** içeri (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), **beklēyi** günün kavuşmasından sōna geleyim (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), köprü geçit **vermiyi** (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 166), biz hazır ekmē **yiyyiz** (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), qarıyî gebe **braқыyî** (Edirne, D; Kalay, 1998: 193), bunun elinden bi şey **gelmēyi** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 214), amel var **deyyiz**, hic dinnemedi (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 217), ama öle **gidiyi** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 176), erkez āline göre evini barqını çiftçilini **yapıyî**, toprak **ekiyiler**, **geçiniyiler** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 193), üstüne de **çekiyi** naylonu, iç ava **almāyî** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 200), su girmesin déyerek kenarlarını **düzeltiyis** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 251), **gidiyiler**, akşamnarı **geliyiler** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 263), onun esabını **yapıyın** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 263), solda gene **gidiyin**,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

banarlı var (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 264), astalandı mı **çarıyız geliyi** paytar (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 265), **veriyi veriyi** ama **altıyız altıyız ödeyemiyiz**. faizinle **veriyi** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 266), bildimiz kadar **cevaplandırırız** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 323), emir **veriyi** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 334)...vb.

yani s yerine ş **kullanılıyu** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 59), onda ālā **yaşıyuz** (Kırklareli, MM; Şanlı, 1990: 82), tütün bayā bi para **bırakıyu** yāni (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 84), dünya savaşından **kaçıyum** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 101), sabāleyin **çıkıyu** mēmurlar (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 102), hükümat **besliyū** be kardaşım (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 102), bizim asker **tutuyu** pusuyu, ğavur serbez **geliyu** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 101), atatürk **geliyu** dedi, ğavurlar **kaçıyu** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 103), kaynatmışlar **gidiyular**, a be nerden **geliyusunuz** siz (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 106), dedi te şüle **oluyu** büle **oluyu** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 108), kurşun **vrıyuz**, bu parmā **kırtıyu** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 109), kız **oquyu** (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), zor **oluyu** (Edirne, G; Kalay, 1998: 129), unnarı **yiyuz** (Keşan, G; Kalay, 1998: 152), çekildik, **geliyüz** (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 158), size bir güzel masal **annatıyum** (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), arkadaşlarla **avlanıyuz** (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 168), bir iki arkadaş **gidiyüz**, avlanūz (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 168), çizinin içersinde tavşan **yatıyu** (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 168), boralāda mekildeyip **duruyüm** (Edirne, D; Kalay, 1998: 191), çöcük ha baçalım de baçalım **büyüyü** (Edirne, D; Kalay, 1998: 193), çekiyin naylonu **örtüyün** üzerini (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 200), çalgıcı olarak çingeneleri tutmuşlar jazları **tutuyular** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 202), ana baba **görüyü** (Tekirdağ, G;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Tosun, 2004: 247), tekirdāda **nāpıyu**, osmanlı topraklarına **katlıyu** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 248), tekirdā **biliyüsün** sonunda il **oluyu** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 248), avrupadan **geliyü**... ordan gelen göçmenler **getiriyüler** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 249), toptan gelip **veriyüler**. verdikleri zaman paralarını **alamıyular** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 250), satarқан da қadeveyi **ödiyüz**. bi de **diyüler** ki (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 254), yüz elli dolar **deniyü**. ben **istiyüm** ki (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 254), (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 262), biz **bilmüyüz** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 262), ayvancılık **yapıyu**... dışarı **gidiyü**... kendi **çalışıyu** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 265), esap **ediyüz** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 265), bi şeyler **çıkariyüz** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 291), üzümleri tekele **veriyüz**. tekeli **alıyu** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 327), şimdi bu arkadaş **oturuyu** ya (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 345)...vb.

-(I)yA:

Bu ek de, şimdiki zaman çekimi için en yaygın olarak kullanılan eklerden biridir. Büyük oranda kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık uyumlarına da uyum gösteren bu ek, kanaatimizce Gacal ağzına aittir. Çünkü bu ağızda daha yaygın ve belirgin olarak kullanılmaktadır.

anam **қorkıya** kızannarı ĩsilcek déyi (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), kiriması **demişalar** orayı şindi, kim ne **dişalar bilmişam** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 58), bi köpemiz var ama kuş **uçurtmaya** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 56), anam **duruya** araba yanında (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 56), memneketlĕn adlarını **unuduşam** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), şindi bana onnar bi ĩ **geliye**, büberlere gübre **döşüyem**... (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63), **çalmayam**, nası **söleyem** be (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 73), **çalışıyan** para çok (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 79), yetmiş yedi **dişam** ben, öle **esaplışam** (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 93), gice bubasının evine

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

soğmayallar da... (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96), iç **bilmeyem** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), şindi qasabada **oturuya** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 103), ne **yapıyasın** demişler (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 109), nası **geliye** məcır, biz **gidiyez** dedi iki kez (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 110), te bu hükümat **veriya** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 112), hadi siniyi **yağlıyom** börek **yapıyem**, tepsini **yağlıyım** börek **döşiyim** sōna... (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 53), kara tavuk **kaçıya** / kanadını **açıya**... (İpsala, BM; Günşen, 1984: 71), bana qasayı baaşladını **söyleye** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 90), bizim memlekette bālā dā yeni **oluyala** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 96), urasını gene **bilmeyem** (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), abe ben **bilmeyem**, qardaşım āmet **biliya** yaşımı (Havsa, G; Kalay, 1998: 134), burdan **geçiyaz**, avsaya **gidiyaz** (Havsa, G; Kalay, 1998: 134), başına da bu felāketler **geliye** (Keşan, G; Kalay, 1998: 137), undan biraz **karıştıryalar** (Keşan, G; Kalay, 1998: 152), yanına **geliyalar**. geldēn çadır **kuruyalar**. ondan sōna kolbacık **yapıyalar** (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 155), **gidiye** emen sāmī güleri de **alıya**, cibe **geliye** (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 173), hayvanı yollasın **deye** (Edirne, D; Kalay, 1998: 186), enezden bi telefon **ediye** anamıyna (Havsa, D; Kalay, 1998: 203), gelicēz diye **gidiyalar**, aber **veriyalar**, **isteyalar** allāh emrinnen (İpsala, D; Kalay, 1998: 210), **baқыyasın** bej on senede, **baқыyasın** bir āne dörde pay olmuş (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 176), şimdi pek o qadar itibār **edilmeye** yaşlılā (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 178), ordan **piniyelē** arabaya tekirdāna (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 178), yāni eski zamandan **annadiyaz** şindi feradanlıya **gidiye** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 276), o qadar **bilmeyem** qardeşim (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 286)...vb.

-(I, U) y, y:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Şimdiki zaman çekiminin bu eki, Batı Rumeli ağızlarıyla ortaktır. J. Németh'in Batı Rumeli ağızlarını belirleyen özellikler arasında bu eki de saymış olması, üzerinde durulmaya değer bir noktadır. Tabii söz konusu ekin kullanımı, Batı ve Doğu Grubuna ait birçok Anadolu ağzıyla da ortaklık arz etmektedir (bk. Karahan, 1996).

iki tane kız, bi çocun yanında **durūym** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 86), şindi susası var arabalā **geliy** ama ... (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 93), burada bi yerde **oturuyz** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 102), orda biz arman **dövüyz** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 103), karı kızan bayram **yapıy** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 108), vay kerata vay, paylaşma rāzi **olıymı** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), içine **girmiyın, görmiyın** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), gelip **okuy, üflüy** karşındaki **esniyo** (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 44), çöcümüz de **aldadıy** kendini (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), keklik_avası **yapıylar**. gelini **kaldırıylar** (Keşan, G; Kalay, 1998: 138), sözünde **duruy** mu? (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 158), sabā **oluy** (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), bol bol aylık **alıy** (Edirne, D; Kalay, 1998: 186), atı **çıkardıylar** (Edirne, D; Kalay, 1998: 193), anamıymı **piniyeler** kayā (Havsa, D; Kalay, 1998: 203), nası sen **bakıym** burasını **alıysın?** (Havsa, D; Kalay, 1998: 203), kuruldūnu **söylüylar** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 248), faķat tapu **almuyylar** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 248), ben içeri girdini **biliydım** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 199), doķsan yaşımda alman, anlatıyı, **düşünüydüm**, ben dedi (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 205), **anladıylar** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 279), bu sefer **geliylar** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 279) ...vb.

-İ, -Ü:

Ekin -(I, U)y biçimindeki /y/nin ünlüleşmesi sonucu olduğu açık olan bu biçim de yaygın bir

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 3/3 Spring 2008

kullanıma sahiptir. Ekin düz-dar ünlülü fiil tabanlarına yuvarlak olarak gelmesi de ilginçtir.

bubam da var ama anam **taşı** eşaları (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), otomobil geri **dönü** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 60), yelkeniye koymuş karşını kızanını **geli** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 54), albay radyoyu **dinnü** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 54), bis açmā **bilmüz**, ne bu **ķorküm** ellemē bozcāz dī (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 54), bi de baķtım ķarşidan **geli** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 77), gene **gezinim** silistrenin içinde (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 81), kırķ kuzu dünyāya **geli** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 112), **ķıkamı** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 31), hep bu ilaçlar gözi **damladı damladı kapadı** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), insan pisliklerini götürü müşamba **yapımış** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), senin sekiz dönümlük tarlan var, **verisin** bana, ben **ekim verim** sana yarımını (Muratlı, G; Olcay, 1995: 35), hacı_beyin kulānı kesiyolar, burnunu kesiyolar, gene **vermi** (Demirköy, G; Olcay, 1995: 45), biz orayı **gidiz** (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), üle **ķandırı** işte (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), ben çocuklarımı **aldadım**. taş **ķaynattırım** (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), **geli** birisi, ekmek istemiş, **vermeler** (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), **geli** elif_anım haykıry. māni atıy falan duymāyı bi çevre **örtü** yüzüne **gidi** (Keşan, G; Kalay, 1998: 144), bızāma ot yolmā **gidim, gelim** (Edirne, G; Kalay, 1998: 129), zātı sungurun yanda **ķaltışi**. sīrbazlık **üreni**. yedi sene sōna **geli** (Meriç, G; Kalay, 1998: 162), eskici boba aķşam **olü geli** (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 165), birinci vezirine **sorü** (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 165), undan sōra ağamıylı türkiyeye **geçiler** (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), tā bi kere **ķevirüz**, taķ ĩne **ķırü** (Lalapaşa, D;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Kalay, 1998: 220), ben de **gitmīm** şindi (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 235), evel burda işte **bilīsin** rumlar varmış (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 248), ğazāneyi **bilī misin** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 178), bāları **sūrūdüm**, ilāş **atīdüm** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 269), birisinin kızını istedik. **beyenmīler**, olmadı (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 291)...vb.

-(I)yArI, -(I)yrI:

Dağlı ve Bulgaristan göçmeni Türklerin ağzında rastlanılan bu ekin, Dağlı ağzına ait olması gerektiğini düşünüyoruz.

ben gidip **yatıyerim** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 76), işte çiççilik **yapıyırız** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), kız tarafı ēr şeyi **yapıyır** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), papatyayı **ġaynediyris** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), öbū torun **geliyri**, arabadan inellē ninē dedik dēdik **diyri**. nēdēn nine kızusu **diyri**n buyda buyda **diyri** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 48), ... makineyi **alamāyri** ōrdan (Meriç, G; Kalay, 1998: 164), bize mektūp **yolleyri**, bi de mektup yollayvarı (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), dervişe **rastlayarı**, ne arayvarısın? (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), bi dervişe **rastlayarı** (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), sōra bi çobana **rastleyeri** (Edirne, D; Kalay, 1998: 188), bana **deyeri**, bana haqqımı ver (Edirne, D; Kalay, 1998: 193), **uyunmayrı** be (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 219) ...vb.

Tasvir fiiliyle şimdiki zaman (Fiil kök/gövdesi + zarf-fiil eki + ver-, var- fiilleri)

Şimdiki zaman çekiminin bu şekli Dağlı ağzına ait olup, Doğu Trakya ağızlarını Anadolu ağızlarından farklı kılan önemli bir özelliktir. Çekim gerçekte yardımcı fiil olarak kullanılan *ver-* /*var-* fiilleriyle kurulan arkaik bir tasvir fiilinden başka bir şey değildir. Bilindiği gibi, gibi bugün de Muğla ve Nevşehir gibi bazı Anadolu ağızlarında şimdiki zaman çekimi Eski Anadolu Türkçesinden kalma tasvir fiilleri ile sağlanmaktadır (bk.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Gülensoy, 1985; Akar, 2004; Korkmaz, 2007; Günşen, 2007). Burada da *ver-* ve *var-* fiilleri tezlik veya süreklilik bildirme yerine geldikleri fiil kök veya gövdesinin şimdiki zaman çekimini oluşturmaktadırlar.

a biz de **geliveriz** sekme sekelek (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), ben de çok asta **oluvarım** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 98), bu yakında kızanım ep darna **yiivarız** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 98), harfleri **biliverim** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 100), ani beş altı ayda bi kere onnan **yiivarız doyuruvarı** kırnımızı bereket versin (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), bi de mektup **yollayvarı** (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), mektüp içinde parayı **yollayvarım** (Edirne, D; Kalay, 1998: 183-184), yılanın ısırdı yere pilicin kıçını **koivarız** (Edirne, D; Kalay, 1998: 184), kız da anasına **süleyveri** (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), kıızı **olmayvarı** (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), dervişe rastlayarı, ne **arayvarısın?** (Edirne, D; Kalay, 1998: 187)), evde **yıkıvarın, süpürüverin**, yemek yapasam **yiiverin**. kendime **bakınvarın**, işte gene (Enez, D; Kalay, 1998: 199), aşā ferececimi **alvarın, iniverin** merdivene. (Enez, D; Kalay, 1998: 200), tasları **arıyvarız** yok. bülem taslan **dolaşvarım, gezipverim**, yok (Havsa, D; Kalay, 1998: 204), geldik **deyveriz** ama... (Havsa, D; Kalay, 1998: 205), e'ālem māna **buluvarı** dēdi (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 224), bi kişi alıcı **çıkıvarı** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 224) ... vb.

Şimdiki zamanın bu kuruluşunun 3. çokluk kişi çekiminde -ll- < -rl- değişimi söz konusu olup, zarf-fiilli fiil tabanlarına tasvir fiilleri ile -lAr şahıs eki **-vallā/-vellē** biçiminde gelmektedir:

konuşa konuşa **gelivellē** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), te üle yapıvallā (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), ölu kıızı olmadānı git **deyvellē** bi derviş ara bakām (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), undan sōra **toplayvallā** kızları gül bāçeye (Edirne, D; Kalay, 1998: 188), ... geliler, kıarıyı

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

deyvellē arkadaşın alıy (Edirne, D; Kalay, 1998: 193),
yıyvöllē, içivöllē ismayıl **deyvellē** sana... (Edirne, D;
Kalay, 1998: 189), şurdadır, burdadır **sülemeyvellē**
(Edirne, D; Kalay, 1998: 193) ...vb.

2.2.5. Emir-istek kipi

Genelde Rumeli, özelde de Doğu Trakya ağızlarını Anadolu ağızlarından ayıran ve Türkiye Türkçesi yazı diline yaklaştıran en önemli şekil bilgisi özelliklerinden biri de, istek kipinin 1. teklik ve çokluk kişi çekimlerinin İstanbul ağzında, dolayısıyla yazı dilimizde olduğu gibi kullanımdan düşmesi, bunun yerine emir kipinin 1. teklik ve çokluk kişi ekinin onun yerini ikame etmesidir. Yani bugün Anadolu ağızlarında canlılığını hâlâ koruyan istek kipine ait *gelem-gelek, yapam-yapak, ölem-ölek, yazam-yazak...* gibi kullanımlara Rumeli ağızlarında rastlamak mümkün değildir.

Ancak, özellikle 1. teklik şahıs çekiminin, Anadolu ağızlarında, hatta Türkiye Türkçesi konuşma dilinde olduğu gibi, hece düşmesine (haploloji) uğramış kullanımları yaygınlık arz eder:

su **getireyim** mi acık, **getirmeyim** mi (Keşan, Günşen, mdd.), ben bunnarı **yēm** de sen geber aşlıktan (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 98), baqar oturu, **baqam** kim gelecek qapıma (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 98), allā isik etmesin, hemmen derhal **neblem** ben bā çok fayda geliveri bilmem (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 98), çifte telli oyna **baqalm** sen (Muratlı, G; Olcay, 1995: 31), burā oyna **bakaym** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 31), şimdi sen bana, nerden **gelem** ben sana demedim mi (Muratlı, Olcay, 1995: 31), **gebakaym** 'gel bakalım' (Muratlı, Olcay, 1995: 31), çifçilik, domatis var **nebilēm** büydēy ... (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 27), canın_istiyo **yapem** diyo (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 40... başka yārin var_ise / **olmayım** sana engel (İpsala, BM; Günşen, 1984: 49), senden başka yar seversem / gençliğime **doymayım** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 61), ben nası **gütmeyim...** (İpsala, BM; Günşen,

Turkish Studies

1984: 90), **açıym** buradan demiş (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 165), şu şeyi **süleyim** ben unnara (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 168), bi mulet ver ben **düşüneym** acık (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), ölu kıızı olmadanı git deyvellē bi derviş ara **bakām** (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), şimdi ben sana bi şey **söyleyem** mi dedi (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 258), unlā dā ileri düşüyü, bu yandan **süleyim** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 276), elli beşlerde menderes zamanı, **deyem** mādem... (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 299)...vb.

2.2.6. Şahıs ekleri

Bu başlık altında, Doğu Trakya ağızlarında fiillerin 3. çokluk şahıs çekimlerinde şahıs ekinin (-IAr) sonundaki /r/ ünsüzünü düşürüp ünlüsünün uzadığını, ayrıca birleşik çekimlerde söz konusu ekin tercihen en sonda kullanılmasının yaygınlığını (*gelmişlerdi* yerine *gelmiştiler*, *uyumuşlarsa* yerine *uyumuşsalar...* gibi) görüyoruz.

şikāyet **etmiştilē** onu (Keşan, Günşen, mdd.), ... altı yüz kırk senelik bu köyler böyle burada rumlarnan içiçe **oturmuşlā**, komşuluk **yapmışlā** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 27), rumlā unnarı dövmē **kalkarlāmış** işte tarlasını **alilāmış** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), aretlē birbirinin zemini **annattırmazdilā** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 224), çok gençmiş karicāz... **dermişlē** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 90), para **toplarmışlā** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 94), fasüle sapı **dövüyümüşlā** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 221), ... pınarlı **deyomuşlar**, buraya da büyük pınarlı (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 226), bi efsāneye göre **arçadaşmışlar** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 313), bu gün **giderselē** çalışmā yicekler **gitmesselē** karannık kıştā allā kırsun (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 64), märebe atijına bizi de **soğardılā** (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 91), bizi **birādılā**

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

bizi ne **aldılā** ne (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 111), arala gürele **yapmazdılā** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 111) ...vb.

2.2.7. Sıfat-fiil ekleri

Doğu Trakya ağızlarında yazı dilimizde kullanılan sıfat-fiil eklerinin dışında farklı bir eke rastlanmamaktadır. Ancak sonunda /k/, /k̄/ damak ünsüzlerini bulunduran -AcAk ve

-Dik, -DUk sıfat-fiil eklerinin, ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında sonlarında bulunan bu ünsüzlerin yumuşama, süreklileşme ve nihayet kaynaşma ile eridikleri ve kendilerinden önceki ünlüleri uzatarak kullanıldıkları görülür. Bu durumda yaygın bir hece birleşmesi söz konusu olmaktadır:

alamannar yunanistana **girdī** zaman (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 54), **gördümü**, **duydumu** yaparım (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 61), be kardaşım **alucān** dört tane yorğan (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 101), kim bilir bunun büle **olacānı** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), benim **sülecēm** laf bu kıada (Muratlı, G; Olcay, 1995: 34), çocunun **oturdu** köye ... (Muratlı, G; Olcay, 1995: 37), burda **yapdımız** askerlī yaptık (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 41), **girdī** er arbi kıazanmadı (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 208), senin **annaycān** erkesin adamı var (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 266), insanın küçü **olucana** domuzun büyü ol (İpsala, BM; Günşen, 1984: 27), ver anne **istedime** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 43), ... bileydin **sevmeceñi** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 55), bizim **yidiymiz iştıymiz** hep ilaçliyidi_ba, nasıl **yapıldı** anlaşılmadı (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), iştıymiz kıonyak (Muratlı, G; Olcay, 1995: 36), pastırma **yaptını** görmüş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), **oldū** gibi mācur köy (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 176), gözünün **gördū** kıadar (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 249), bu çınarların **ekildīni**

Turkish Studies

kimse **bilmecâne** göre (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 325) ...vb.

2.2.8. Zarf-fiil ekleri

Doğu Trakya ağızları, sıfat-fiili eklerinin aksine, yazı dilimize, hatta Anadolu ağızlarına göre farklılık ve çeşitlilik göstermektedir. Biz yazı dilimizle birleşen -Ip/-Up, -A,

-IncA/-UncA, -mAdAn... vb. şekilleri değil de, yazı dilimizle ortak, ancak değişik ses olaylarıyla farklılaşan zarf-fiil ekleriyle yazı dilimizde, hatta Anadolu ağızlarında bulunmayan zarf-fiil eklerini belirteceğiz.⁹

-AlAk < -ArAk:

-l- < -r- değişmesi geçiren bu ek, Rumeli ağızlarında yaygın bir kullanıma sahiptir:

pancarkünden gelmişik burayı kız **olalağ** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96), üle **görüşelek** evlendik kızanım (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 100), millet **alaylağ** **barıyalağ** çıktı edirne içine (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 105), ben **yörüyelek**, sabalı gün **javuşalağ** orayı vādım (Edirne, D; Kalay, 1998: 180), boş **yörüyelek** gerisi geriye ben eve geldim (Edirne, D; Kalay, 1998: 180), allaha duva **idelek** pinī ata gidī (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), hep keşana **yörüyelek** gidēdik (Enez, D; Kalay, 1998: 199), **alayalağ** geldi, **koşalağ** gitti (İpsala, Günşen, mdd.) ...vb.

-IncAsInA, -UncAsInA:

“-IncA, -UncA”, “...-A kadar” ve “-DIkDAn/-DUkDAn sonra” anlamlarıyla kullanılan bu zarf-fiil ekinin kullanım sıklığı düşmektedir, diye düşünüyoruz. Yirmi, yirmi beş yıl önce bugünkünden çok daha fazla kullanılıyordu.

⁹ S. Olcay, bir örneğe dayalı olduğu için varlığını şüphe ile karşıladığı bir -iy eki ile sadece iki örnekte de-/di- fiiline getirilen -i zarf-fiillerinden söz etmektedir (bk. Olcay, 1995: 25). Ancak bu zarf-fiil eklerinden ondan başka hiçbir kaynak söz etmediği gibi, bu yörede doğup büyümüş biri olarak şahsen biz de bu eklerin kullanıldığını hatırlamıyoruz.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

balkan harbi **ölünce**sine unudaman ben (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 38), da **gidince**sine silâ atma yoğ (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), babam **ölünce**sine pulluk sapına sarıldım (Babaeski, G; Hünerli, 2006: 264), kızan tarlaya **varıncasına** susmadı, bubası **ölünce**sine nâpçanı bilmedi (İpsala, Günşen, mdd.) ... vb.

-DİyAn/-DUyAn, -DĀn, -DĀnA, -DĪnA, -DInAn, -DĀnI, -DınAyIn/-DunAyIn, -DıyA < -DİğInAn/-DUğUnAn:¹⁰

Genel olarak -InCA/-UncA yapıları zarf-fiil ekinin işleviyle kullanılan aşağıdaki zarf-fiil biçimleri, Anadolu ağızlarında pek görülmeyen, ama Doğu Trakya ağızlarında yaygın olarak kullanılan zarf-fiil ekleridir. -DİK/-DUK yapıları sıfat-fiillerin üzerine “ile+n” edatının getirilmesi ile oluşan -DİğInAn/-DUğUnAn (< ...-Dİğİ ilen / -DUğU ilen) sıfat-fiil biçimlerinin ağızlarda zarf-fiil olarak kullanılmasından geldiği açık olan bu zarf-fiil biçiminin Doğu Trakya ağızlarında aldığı belli başlı şekil ve örnekleri şöyledir:¹¹

-DİyAn/-DUyAn:

onnar tēris **olduyan** emen... (Uzunköprü, G; Kalay, 1998: 173), bubam **geldiyen** bana aber ver (İpsala, Günşen, mdd.), mezun **olduyan** iş bulabilcen mi? (İpsala, Günşen, mdd.), **öldüyen** allaya nası esap verebilcen (İpsala, Günşen, mdd.), **geldiyen, gitdiyēn** (Olcay, 195: 25), şeriyatı kabul **etmediyen** sen angi dīne mensupsun? (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 207), silâhla

¹⁰ Eckmann, Edirne ağızında aynı anlamlı bir de -DİcAn/-DUcAn zarf-fiil ekinden söz ediyorsa da, böyle bir eki taradığımız metinlerde bulamadığımız gibi, biz de hatırlamıyoruz.

¹¹ Bu zarf-fiil biçimlerinin tespit edildiği daha önceki çalışmalarda (Mansuroğlu, 1960; Eckmann, 2004; Olcay, 1995; Kalay, 1998), onların yapıları üzerinde durulmamıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 3/3 Spring 2008

kırtarıyo. **kırtardıyan**, ben sana ne vereyim demiş (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 282), çimne kıalesini osmanlıya başış veriyo yunan hükümeti. **verdiyen** bu sefer... (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 282), su kızar, su **kızdıyan** külan büle... (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 287), menderez **geldiyan** bizi tēriz ettiler (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 297), **geldiyan** sordum onu (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 104), yeni **dōduyen** (Babaeski, G; Hünerli, 2006: 237), **geldiyan** çocuklar o n_āptı (Babaeski, BM; Hünerli, 2006: 277) ...vb.

-Dān, -DĀnI:

cāfer tayar **geldēn** borayu (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 109), sabā **oldān** ‘sabah olunca’, üzüm **sattān** ‘üzüm satınca’, anası **öldēn** ‘anası ölünce’ (Eckmann-Mansuroğlu’ndan naklen, Olcay, 1995: 26), sōna buralara **geldēn** alıştı (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 94), beķardık **geldēn** evlendik (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 55), unnar **gittēn** anam, adi ayşe gidelim bostana dedi (Havsa, G; Kalay, 1998: 135), **geldēn** çadır kıuruyalar (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 155), burayı kıavelere **geldēn** biz bunnarı annatüz (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 168), ateşe **soķtān** cız cız eder (Edirne, D; Kalay, 1998: 177), çarıklān ipleri **sōküldēn** ben çıkādım attım çarıkları (Edirne, D; Kalay, 1998: 184), tam **yaķlaştān** gene geç (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 219), sen de **evlendēn** çārisın bizi artıķın (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 246), ... yol geçiyo, bu yol **geçtēn**, köprünün iki başını dolduruyolar (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 288), git dedi bizim çocūn kıtaplānda yazar yılan **ısrđān** dedi (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 214), biz **çıķtān** yaķmış bizim kū (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 223) ...vb.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

yunan hüdütüne **geldēni**... (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), karşılamā **gittēni**, o hoş geldin demiş (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), ölu kıızı **olmadāni** git deyvellē bi derviş ara baqām... (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), şah ismeyili evèrmē **kalktāni** undan sōra... (Edirne, D; Kalay, 1998: 188), undan sōra şah ismeyil bayılı. **bayıldāni** şah ismeyili el ense u kız basturı. **bastırdāni**... (Edirne, D; Kalay, 1998: 190), adamnānın yanına **gittēni** (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), çeşmenin başına **götürdēni** gıs kıardaşı... (Edirne, D; Kalay, 1998: 194), ārsa **aldāni** ev **yaptırdāni** u evde durduq biraz (Edirne, D; Kalay, 1998: 184), alaman harbi **koptāni** ...(Edirne, D; Kalay, 1998: 185) ... vb.

-DĀnA:

güvē yemē **gittēne** ayakqaplāni saklārlar (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 160), biraz dā **gittēne** pādişā demiş... (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), orā **gittēne** firdacıya vēcek (Havsa, D; Kalay, 1998: 207) ...vb.

-DĪnA:

ondan sonra, **geldēne** buraya (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 196), eve **gittēne** koyunnarı sula, **çalıştāna** allā da veri, kullā da (İpsala, Günşen, mdd.) ...vb.

-DĪnAyIn/-DUnAyIn:

bi de **döndüynen** bi baqıyo ānında taş kesiliyo (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 320), ateşe **soqtuneyn** cız cız eder (Edirne, D; Kalay, 1998: 177), avşam_olmuş vārmişlar köve. **vārdınayn** şindi baqmış (Edirne, D; Kalay, 1998: 177), aynı öle küp yere hurmuş. **hurduynayn** pādişā qalmış... (Edirne, D; Kalay, 1998: 177)

Turkish Studies

179), balkan arbinden **geldineyin** o yaza dōru (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63)...vb.

-DInAn/-DUnAn:

būdūnen gittim işte on üş yaşında (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63), karı sabā **oldunan** almış bi kök çapası... (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), cezve ateşe **soktuneyn** cız cız eder (Edirne, D; Kalay, 1998: 24), ekin tarlasını **gördünēn** ... (Edirne, D; Kalay, 1998: 177), urayı **gittinēn** ben (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), u dutlā **geldinēn** (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), ben **geçirdinēn** nişanı getirip vize verecem (Edirne, D; Kalay, 1998: 181), ağam beni geldi aldı. **aldınānı** bacak topal... (Edirne, D; Kalay, 1998: 184), bacak **geçtinēni** geştēni, düzeldēni gittik hıdırāna (Edirne, D; Kalay, 1998: 184) ...vb.

-DIyA/-DUyA:

dūn **bittiye** tā nebleyim şindicik ... (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 73-74), sonradan yürükler burdan **kalqtiye** çeviriyiler eriki (Babaeski, BM; Hünerli, 2006: 282), askere **gittiye** bana da mektup yazarsın kızanım, **çalıştıya** er yerde ekmek var (İpsala, Günşen, mdd.) ...vb.

-DIkçAsInA:

bu sular **çekildikçesine** tarlaya döndü (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), şindi biz bu suları **çektikçesine** u gene yere çökü (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), **sabrettikçesine** üzerine varıyalā, kızancī **dūdükçesine** kızan elden çıkıya (İpsala, Günşen, mdd.) ...vb.

-IncA/-UncA kadā(r) , -IncAyA/-UncAyA kadā(r):

“-IncA/-UncA” anlamlı olan ve Mecdut Mansuroğlu'nun da Edirne yerli ağzında tespit ettiği (Mansuroğlu, 1988: 186) bu yapıya, daha çok yerli veya Gacal ağzına ait gibi görünmekle birlikte, göçmen ağızlarında da rastlanmaktadır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

kızannar **yaşamayınca kadā**.. (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), kızanı kıymatlı **olunca kadā**.. (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), bu tarafa **gidince kadān** karımcaların yuvasına yatmış (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 168), ... fırladı bu. **fırlayınca gadā**.. (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 169), dışardan ayvan **gelmeyinceye kadar**, et te para etmēyidi (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 291), kimselē kalmadı, **kalmayınca kadā** ben yalnız kaldım (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 75), kumanislik **gelincē kadar** aldı unnarın elinden malını (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 79), bunnar sulfa girince **annaşıncaya kadar** bize, ordan yāni burayı göç etti burayı geldik (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 83), durmumuz kabalıcağ olunca erāzi kısımlarımız az **oluncaya kada** bundan faydelenemedik yāni (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 84), orā **gelincē gadā** bahtılar ki... (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 34)... vb.

-Ik/-Uk:

-Ip/-Up zarf-fiil ekinin işleviyle kullanılan bu zarf-fiil eki, Doğu Trakya ağızlarını Anadolu ağızlarından farklı kılan bir öneme sahip görünmektedir. Ek, bölgede esas itibarıyla Dağlı ağızlarına mensup kişilerce kullanılmakta olup, bölge ağızları üzerinde çalışanlar içinde ilk defa Kalay (1998: 113 ve Metinler) tarafından tespit edilmiştir.

uyyuğ uyyuğ kalkıvarı (Enez, D; Kalay, 1998: 199), biyendimiz basmayı katınnan **alığ** geliveriz (Enez, D; Kalay, 1998: 199), aşā ferececēmi alıvarın, iniverin merdivene. bakıvarın bakıvarın kimse **gelik** geçivellē (Enez, D; Kalay, 1998: 200), hep büle ben **alığ** yükümü geri bakıvarım (Havsa, D; Kalay, 1998: 204)...vb.

Bizim de, bölge çocuğu olmamıza rağmen, ilk defa Kalay'ın çalışmasında gördüğümüz bu ekin varlığını diğer Rumeli ağızlarında araştırdığımızda, söz konusu ekin Bulgaristan Türk ağızlarından Kırcaali bölgesi ağızlarında da kullanıldığını gördük (Ali, 2004: 188). Bu tespit, Doğu

Turkish Studies

Trakya'da yaşayan Dağlı Türkleri ağızı ile Kırcaali bölgesini birbirine bağlayan önemli bir veri olarak da karşımıza çıkmaktadır. Aşağıdaki örnekler Kırcaali bölgesi ağızlarına aittir:

sōra unu **alık** götürür (Ali, 2004: 210), sen unnarı **bālayık** büle unnarı getirlē (Ali, 2004: 241), kendi olannarı **varık** gelirlē (Ali, 2004: 222), u gene **gidik** gicelen sāt iki buçuğ ūşte urē veryı aparatın yanına (Ali, 2004: 204), ben demiş kızanımı **koğuk** ta demiş gitmān (Ali, 2004: 331), biz gene nāpsa bulurduğ onu da **çözük**, **astık** yatacāna koyvarıdı gene (Ali, 2004: 353) ...vb.

2.2.9. i- ek fiili

Doğu Trakya ağızlarının i- ek fiili bakımından gösterdiği en önemli özellik, ek fiilin bilinen ve duyulan geçmiş zaman çekimleriyle şart çekiminin ünlü ile biten isim kök veya gövdelerine getirildiğinde eski kaynaştırma ünsüzünün kalıntısı olan /y/ ünsüzünü almaması ve çekim/kip eklerinin doğrudan getirilmesidir:

bubam çok **misafircīdi** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 56), ben de **ombaşıdım** (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 120), işte bunnar **ikisidi** (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 38), bunnar_ep urum **köyüdü** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 26), zamanında bōraları bütün rumların **elindemiş** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), o zaman **ölemiş** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), bayrak da **elindemij** dedi... (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 46), burada kaç gündür gezinen **kurbadı**, ama peri **kızımış** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 95), tam kış **ortasımış** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 96), çok adi bi **karımış** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 99), çok **yakışıklıdı** (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), bobam **candarmamış** asker ocānda (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 155), aynı **avludadı** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 215), kardeşim **ordadı**, vefāt_etti (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 194), ābisinin ālesiyle evlenmiş, **delikanlımış** meselā (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 198), bi anımın **yerimiş** anınavlusı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

deris (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 280), zāten kıtlık **senesimiş** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 280) ...vb.

2.2.9.1. i-ken zarf-fiil eki:

Ek fiilin tek zarf-fiil biçimi olan i-ken, Doğu Trakya ağızlarında geldiği isim veya fiil tabanına hemen daima ek hâlinde getirilir. Ancak asıl şeklinden başka, -kA, -kAnA ve

-kAsInA olmak üzere üç farklı biçimde ve çoğunlukla kalınlık-incelik uyumuna uyarak da kullanılır.

-kAn < i-ken

da vapır **duruğan** emen oayıoçı çekti bégirleri (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), yaza **çıkarkın** bu gece (Kırklareli, Şanlı, 1990: 58), ben **muhtarın** hâkim gelmişti buraya (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), unlar **uyurkın** basdiri vermişlê (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), malı **alırkın** da **satarkın** da (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 254) ...vb.

-kA < -i-ken

ordan burdan **derke** gerisi gerisiye döndüler (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 54), kıasına yirmi gün **varke** başlar qar yāmā (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 60), en büyü **duruğa** en küçü evlendi (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), gelini öptüm **gelirke** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63), ... şükür yok şindi, ordan **kızanğa** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63), koyun otlatmış, **otlatırğa** iki çoban... (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 114), dev **uyurğa** tavana çıkıp pireleri atarız diyî (Muratlı, G; Olcay, 1995: 37), ben o_yarle **konuşurğa** kim duydu (Demirköy, G; Olcay, 1995: 43), gene selam **verirke** (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 40), biz **gelirke** (Gelibolu, BM.; Kuzu, 2003: 47), **kaçarke** başka bi kûye raslamış (İpsala, BM; Günşen, 1984: 91), ... keçi **berberke**, oroz **imamğa**...(İpsala, BM; Günşen,

Turkish Studies

1984: 95), emen tā kūmūzden **çıkarka** bozū yolları. gidū orayı (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), yukarı **çıkaka** beki bozulmuştur (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 171), anam **ölürke** (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), **uçaka** tutarım, **kaçaka** yolarım demiş (Edirne, D; Kalay, 1998: 179), **uyuklaraka** düşmüşüm arabadan (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 219), u **indirike** düşmüştü (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 177), **kızanaka** gittim (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 223), buradan **giderke** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 236), ben dokuz **yaşındayaka** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 297), can bedenden **ayrılırke** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 318), rāmetli atatürk **geçerke** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 328)...vb.

-kAnA < i-ken

ben gene **ordakene** beni bu çocuk istedi (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 61), çapa **kazakanā** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), **atarakana** semerin ipi başına geçmiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 91), edirnedden **gelirkene** (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), dirmenden **gelirkene** (Edirne, G; Kalay, 1998: 130), damadı da gelinin yanına **korakana** arkasına küp küp hurular (Enez, G; Kalay, 1998: 132-133), yedi **yaşındayakana** gittik anadola (Havsa, G; Kalay, 1998: 134), içerden dışarı **çıkarkana**... gelini almā **giderkene** olur (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 160), biz **kızakana** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 224), karı kızan **uyurakana** deprem oldu (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 205) ...vb.

-kAsInA < i-ken

Zarf-fiil eklerinin üzerine -sInA ekinin getirilişi, -InA, -DıkçaA eklerinden başka i- ek fiilinin zarf-fiil eki olan -ke < -ken eki için de geçerlidir:

havada **uçarkasına** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96), ... inek aldık üle, **derkesine** öküz aldık (Kırklareli, D;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Şanlı, 1990: 99), javurlar **gelirkesine** (Bolayır, Kuzu, 2003: 24), **vuruşasına** kaynanası gelmiş... (İpsala, BM; Günşen, 1984: 90), mesele **gezerkesine** (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), bizi **oşurkasına** mektepten aldılar (Havsa, G; Kalay, 1998: 135), bubam **askerkesine** keçilēmiz vardı (Havsa, G; Kalay, 1998: 135), kız içeri **girerkesine**... (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 243) ...vb.

2.2.9.2. dīl < değil:

İsim cümlelerinin olumsuz biçimini kuran **değil** kelimesi veya cevap edatı, Doğu Trakya ağızlarında hemen daima dīl < değil (< tegül < teg+ol) değişmesiyle kullanılır:

ama o şarküne bālī **dīl** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 278), dedim böle **dīl** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 79), durmumuz dā müsāyit **dīldi** yānim (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 84), ben gelme **dīlim** kızanım (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 86), şindi **dīl** üle (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 87) ...vb.

2.2.9.3. Bildirme eki

Çekimli fiillere gelerek fiilin belirttiği anlama kuvvetlendirme ve ihtimal anlamı katan bildirme eki (-Dir/-DUr), ölçünlü Türkçeden farklı olarak, çekimli fiilin sonunda değil de, kip eki ile şahıs eki arasına alınarak kullanılır:

yapmış**tırım** ‘yapmışımdır’, gelmiş**tirsin** ‘gelmişsindir’ (İpsala, Günşen, mdd.), bulgaristan mācurları burayı **yerleşmiştirler** ‘yerleşmişlerdir’ (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 232), tekirdālī üseyin pēlivanı **işitmiştirsin** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 235) ...vb.

3. Kelime Türleri

3.1. Zamirler

3.1.1. Şahıs zamirleri

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

Şahıs zamirleri konusunda dikkati çeken husus, 1. çokluk kişi zamirinin sonunda -s < -z sedasızlaşmasının, 3. teklik ve çokluk kişi zamirlerinde de kelime başı ünlüsünde u < o daralmasının yaygın olarak yaşanmasıdır. u < o değişmesini, Kuzey/Kıpçak Türkçesinin etkisine bağlamak yerinde olur.

bis albayın emir eriyiz (Kırklareli, G; Şanlı: 1990: 54), şindi susası var arabalā geliy ama **bis** ... (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 93), kaynanam rāmetli **bis** dedi burda durmayıs dedi (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 93), **bis** doksan üç mācuruyuz (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 175)...vb.

unlar uyurқан basdıri vermişlē (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), **bis** sofrā atarıs (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), rumlā **unnarı** dövme kalkerlāmiş (Gelibolu, BM.; Kuzu, 2003: 31),), **unun** kūsü varmış (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), e vallā **unu** anam gibi bilim (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), bñle viraca gidiy, tutturamaylar. **u** kaçıy (Keşan, G; Kalay, 1998: 137), tamam **unun** evi (Sñlođlu, G; Kalay, 1998: 165), **unu** sıkı tut, demiş (Sñlođlu, G; Kalay, 1998: 166), kocasını öldürdñlē **unun** (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), şindi gitmeyveri **unnara** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 225), **u** indirike düşmüştü (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 177), ilk önce **unnar** oluyo (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 247), **u unun** anası (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 247), u zamanlar **unnara** verilēmiş (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 249), milletvekili çıkardı **unlar** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 292), ıspartaya çıkmış **unlar** ep (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 323) ...vb.

3.1.2. İşaret zamirleri

İşaret zamirleri konusunda dikkati çeken husus, **bura** ve **şura** zamirlerinde o/ó < u şeklinde genişlemenin, **o** ve **ora** zamirlerinde ise tam tersine u < o şeklinde darlaşmanın görülmesidir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

karalık künden **borayı** düştü yolum (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96), biz dedeylen **borda** tanıştı (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), bunnarı keserdik te **borda** bin yapardık (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 110), em_de **borda** otuz ane kadâr vār (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), dedelerimizin dedesi **borda** yatar (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33-34), **bordadır** benim babamın babasının mezarı (Muratlı, G; Olcay, 1995: 34), **borā** geliyolā ... bu tepede barınıyolā onda sona **bóraya** iniyola (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), bizans zamanında **bóraları** bütün rumların elindemiş (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), **borda** doğmuşuz (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 39), eve gelcēz **borayı** (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), hakikaten **borayı** getidi (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 154), ben dedi **borasını** kü yapmā ūraşım (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), **bōrdan** aldılā **bōra** gıdan alçıya (Havsa, D; Kalay, 1998: 207), u zaman **şorda** amcamın_ölu vardı (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 177), **bōrda şōrda** demedin mi (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 213), **borda** çal (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 281) ...vb.

eskileri iç bilmérim **unnarı** yapmıyarım (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), tomafili de **urda** gördüm (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), dā toplarının kıymetini **urda** ürendim, binlernen yāyo, **unnar** patlıyo dalğalandırıyo (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), ūreniriz **unnarı** (Demirköy, G; Olcay, 1995: 48), **urdan** çıkanlar (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 36), beni gene attılā **urdan** izmire (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), u gitmişti **urayı** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 181), ... yakın yakın **unlar urda** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 227-228), **unu** da araştırdımızda, ayçiçēnin girişi yakın tarihte (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 248-249), şindi **urda** can kardeş diyerekten (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 249), **u** ilerde **u** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 251), **unun** esabını yapıym (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 263), ... mācır köyü. **unu** geçince... **unun** yolu var (Tekirdağ, G; Tosun, 2004:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

264), peçka derdik **unlara** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 317) ...vb.

3.2. Sıfatlar

3.2.1. İşaret sıfatları

İşaret zamiri olan **o**'daki daralma, işaret sıfatı olarak kullanıldığında da tabiatıyla geçerlidir.

u zaman genç adamımızla iç **büle** bi yeri çıkmamıştık (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 93), **u** zaman işte babalımız...(Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), **u** zamandan beri (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 35), **u** tarla (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), acık küsükmüş **u** amıca size (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), **u** karıcı hiç unutmāyım (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), **u** makina (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 220), **u** zaman da biz kendimize ekēdik (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 176), **u** zamanlar unnara verilēmiş (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 249), **u** zaman urumluğ (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 282) ...vb.

3.3. Zarflar

Doğu Trakya ağızlarında *böyle*, *şöyle*, *öyle* zarflarının kullanımında, /y/ ünsünün ünlüleşmesi ile ondan önceki ünlünün uzun veya kısa şeklinin genellikle dar söylenmesi dikkati çeker. Bu özelliği de Kuzey Türkçesinin etkisine bağlamak mümkündür.

büle, büle < böyle

kim bilir bunun **büle** olacānı (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), işte **büle** (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), işte **büle** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 60), bi ot var, kızılıçık gibidir **böle** kırmızı (Gelibolu, BM.; Kuzu, 2003: 31), **büle** şey isan (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), mesele **büle büle** (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 158), **bülem** taslan dolaşvarım... (Havsa, D; Kalay, 1998: 204), eskiden ata pindiriledi **büle** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 246),

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

buradan çıkarma yapıcak... orada tabi ücüm **büle** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 350), bayramnar **büle** şindi (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 87), u zaman genç adamımızla iç **büle** bi yeri çıkmamıştı (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 93), işte **bülece** yavrım undan (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), dedi te şüle oluyu **büle** oluyu (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 108) ...vb.

şüle < şöyle

o gece **şüle** oldu (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 56), **şüle** dersin be çetin (Muratlı, G; Olcay, 1995: 33), dedi te **şüle** oluyu büle oluyu (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 108) ...vb.

üle < öyle:

üle üle biz artık gittik anadola kadan (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), şindi dıl **üle** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 87), ... inek aldık **üle**, derkesine öküz aldık (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), dōru amma hakikat **üle** imiş (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), **öle** annadıyoladı annelerimiz (Gelibolu, BM.; Kuzu, 2003: 31), **öle** bi zengin kıızı diğildim (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 52), köroğlu **üle** dēken... (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), itiyarlık ba çocüm, kimi î, bün î yarın **üle. üle** büle işte (Enez, D; Kalay, 1998: 197), **üle** dērke māmıt ağa vārdı bizim... (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 214), ilk gün **üle** yaparlar (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 229), şimdi de **üle** ya (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 246), **üle** yetiştik biz tabi (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 280) ...vb.

ep, epten, eptencik < hep, hepten, heptencik

Bilindiği üzere, Rumeli ağızları genel olarak /h/ ünsüzünü büyük oranda düşürür veya kullanmaz. Dolayısıyla **ep** < *hep* ve onun “tamamıyla, büsbütün” anlamıyla kullanılan **epten, eptencik** şekilleri /h/siz kullanılmaktadır. Tabiatıyla bu özellik **hiç** ve **herhalde** zarfları için de geçerlidir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

ıspartaya çıkmış unlar ep (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 323), zaten **ep** erkez gemilerde top başında dururdu (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 323), **ep** orağ biçerdik (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 111), o oca **ep** erkezin karısına iv miv yaparmış (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 113), **epten** serserimiş bu beyā (İpsala, Günşen, mdd.), bu bebek **eptencik** benim olsun mu? (İpsala, Günşen, mdd.), **epten** 'büsbütün, tamamıyla' (Lüleburgaz, DS-V: 1764) ...vb.

beki < belki

Dilimize Farsçadan geçen bu ihtimal zarfının /l/ ünsüzü, Doğu Trakya ağızlarında daima düşürülerek kullanılır. Ancak /l/ ünsüzü düştüğü hâlde, ilk hece ünlüsünün kısa söylendiği görülür:

beki ramazan ossa anam bubam gene tutardı (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 58), **beki** sormuşsundur, yācı dā fazla (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 308), mēmet ağa da götürmüştür **beki** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 343), yetmiş altı, **beki** yetmiş yedi bile (Kırklareli, Şanlı, 1990: 65), **beki** fērū bilir onu (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 74), **beki** giderim ondan sōna (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 77), bilirdim **beki** de şimdi bilméyim (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 86) ...vb.

sōna, sōra, sōnacīma < sonra

Çekim edatı olarak da kullanılan **sonra**, bölge ağızlarında ya /n/ ya da /r/ ünsüzü düşürülerek kullanılmaktadır. Bundan daha önemlisi de **sōnacīma/sōracīma** veya **sōnacīzīma/sōracāzīma** gibi yapım ve çekim ekleriyle genişleyip kalıplaşmış biçimlerle kullanılmasıdır:

sōna bizim yüzbaşıya emir vermiş paşa, ileri! (Muratlı, G; Olcay, 1995: 32), **sōnacīma** bu küye geldik

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

(Havsâ, G; Kalay, 1998: 134), undan **sōra** ağamıylı türkiyeye geçiler (Edirne, D; Kalay, 1998: 183), **sōra** beygiri alır (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 335), ondan **sōnası** ben de sevdim (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 61), **ondan sōnası, sōnası** çok akıllı oldum (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63), **ondan sōnası**, bük bi çocuk urdu onu pomaqlardan (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 64), ondan **sōna** dününü yaparız (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 89), ondan **sōra** sıraylan kulaç gibi bōle bōle yaparız onu (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 94), undan **sōna** döşeriz tavacımıza (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 99), **undan sōna** biz oracā ayrıldık. **sōra** biz burayı geldik (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 102) ...vb.

onuştan, onçu, onçi < onun için

Doğu Trakya ağzlarına özgü olarak kullanıldığını düşündüğümüz “onun için, o sebepten, o yüzden” anlamlarıyla kullanılan **onçu, onçi** ve özellikle **onuştan** dikkati çeken farklı zarflardır.

te_bu masalar **onunçin** geliyî (Demirköy, G; Olcay, 1995: 48), ... severim baba seni tus kadar, **onçi** diyor yolladı beni cellâtlara (Keşan, G; Kalay, 1998: 140), amman ba kızım **onçi** mi koydun sen... (Keşan, G; Kalay, 1998: 141), undan sōra **unuştan** sormā geldim sana (Edirne, D; Kalay, 1998: 187), ... **onuştan** imtānı kazanamadı kerata (İpsala, Günşen, mdd.), ... **onçu** dūne gelmedin sen (İpsala, Günşen, mdd.), ormancılar kollurı guzum **onuştan** atıvarız bunnarı (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 100) ...vb.

şini, şindi, şindicik, şindicikin, şimdik

Zaman zarfı **şimdi**, benzeşme ile oluşan **şindi** biçimi yanında, bölge ağzlarında yaygın bir kullanıma sahip +cık ekini alarak **şindicik** ve anlamca pekiştirilmiş **şimdik, şindicikin** şekilleriyle de kullanılmaktadır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

şindi bana onnar bi ĩ geliya (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 63), orda baqalim nabacaqlā **şindi** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 78), **şindicik** çalgılar var (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 88), **şindi** susası var arabalā geliy ama bis ... (Kırklareli, RM; Şanlı, 1990: 93), **şindi** sayarmış... (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 114), **şindi bişecik** yapmam (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 41), halbuki bir_aylıkçı olan rāt **şindik** (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), **şini** baq memleketten geliqa ěkměk tekneleri vāmiş (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), **şini** arabalarlan dūğün salonuna gidiyolā (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 31), kız tarafı ěr şeyi yapıyır **şindicik** (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), e bizim hepsimiz akrabaları biliyem ben **şindicikin** (İpsala, D; Kalay, 1998: 209), eyvā **şinni** nābıcāz? (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 214), **şindi** gitmeyveri unnara (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 225) ...vb.

artığın < artık

Artık zarfı da, bölge ağızlarında +(I)n vasıta hāli eki ile pekiştirilmiş olarak karşımıza çıkmakta ve yaygın bir kullanım arz etmektedir.

ben **artığın** yetmiş_altı yaşındayım (Gelibolu, BM; Kuzu, 2003: 47), ama ölüme těk olmuş **artığın** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 224), sen de evlenděn çārısın bizi **artığın** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 246), bi kişi **artığın** o şöfürü... (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 338), kız, çocū severse ayıramazlā verirlě **artığın** (Kırklareli, MM; Şanlı, 1990: 82) ...vb.

gayrığın, ğayrık < gayrı

Arapça **gayr** kelimesinden gelen **gayrı** zarfı da, belki de Türkçe kökenli **artık** zarfına örneksime ile **gayrık** ve pekiştirilmiş **gayrığın** biçimiyle kullanılmaktadır:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

undan sōna **ğayrıķın** om beş gün oldu mu (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 98), bubamdan sōna **ğayrıķın** bu memnekette kaldı (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 109), yapamam ben **ğayrıķın** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 110), biz **ğayrıķ** rıfardereyi geçtik beri almışık dimotoķa yolunu (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 110), dışarlara **ğayrık** taşıyız (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 276), adi **ķayrı** vakit gelī (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 112) ...vb.

3.4. Edatlar

Burada ses değişikliği geçirmiş birkaç edatı ele alacağız.

içi < için

Amaç ve sebep gibi birçok anlam ilgisiyle kullanılan bu edatın Doğu Trakya ağzlarında sonundaki, gerçekte eski vasıta hâli eki olan, /n/ ünsüzünün düşürülerek kullanılması dikkati çeker. Bu edatın birleşiği olan sorma edatı “niçin”de de aynı olayı görürüz (niçi < niçin < ne+için).

fırat neyrinden geçmek **içi** bi āç körü vardı (Kırklareli, Şanlı, 1990: 60), ölüm de bizim **içi**, er şē bizim **içi** (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 79), senin **içi** fark etmez, asan istambula çalışmak **içi** gitti (İpsala, Günşen, mdd.) ...vb.

ķadā, ķadan, ķadara, adan, adara < adar

Bu edatın da başında, çok az da olsa, ünsüz değişmesi, sonunda da yaygın olarak ünsüz düşmesi, ünsüz değişmesi ve ünlü türemesi olayları geçirerek kullanıldığını görüyoruz:

üle üle biz artık gittik anadola **ķadan** gittik (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 57), oķul bitti tō **ķadara** (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 100), dimotoķadan ķapıkuleye **ķadara** yunan bulğarı ķuluyu (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 110), tālaya **ķadān** (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 219),

Turkish Studies

benim sülecēm laf bu **kada** (Muratlı, G; Olcay, 1995: 34), o **gadā** acamılık var (Pınarhisar, G; Olcay, 1995: 39), şindi u **kadā** kaldı (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 29), bubam bu **kadā** vēdi (Gelibolu, G; Kuzu, 2003: 52), benim bildiklerim bu **kadan** (Keşan, G; Kalay, 1998: 136), ... fırladı bu. fırlayınca **gadā** ... (Süloğlu, G; Kalay, 1998: 169), u **kadan** katrağ indi (Edirne, D; Kalay, 1998: 185), ó zamana **gadā** hayvan devridi (Gelibolu, G.; Kuzu, 2003: 30), su ne **kadā** kalkarsa ada u **kadā** kalkū (Edirne, G; Kalay, 1998: 124), otus seneye **kadan** ne dışardan kıs almıştır ne kız vermiştir (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 190), şu **kadan** gündöndü (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 231), mericin boyu şu **kadā** tarla (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 231), şu **kadancı** bi yer gözüdür (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 233), şu **kadan** yorğan (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 233), olucağ o **kadā** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 303), yetmiş senesine **kadā** çalıştım (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 326) ...vb.

bāli < bāri

Dilimize Farsçadan geçen ve “hiç olmazsa, hiç değilse” anlamıyla kullanılan bu edat da, -l-< -r-değişmesi geçirerek kullanılmaktadır:

parayı **bāli** çıkaralım (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 236), sen **bāli** yapma, **bāli** dersine çalışsa (İpsala, Günşen, mdd.) ...vb.

dīni < diye

Sebep ilgisi kurarak kullanılan bu çekim edatının ünlü uzaması, ünlü ve ünsüz değişimine uğrayarak **dīni/dīne** biçiminde kullanılması önemli bir veridir. Bölge ağızlarında yaygın bir kullanıma sahip olduğunu bildiğimiz bu edata yararlandığımız derleme metinlerinde çok rastlayamadık.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

almış tavana koymuş görmesinne **d̄ini** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), bi bakırcık altını mercimek **d̄ini** vermiş (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), sormuş ne bunna **d̄ini** (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), deli karı annamasın **d̄ini** ona bi oyun oynamış (İpsala, BM; Günşen, 1984: 92), doyran açıldı **d̄ine** biz... (Kırklareli, M; Şanlı, 1990: 67)...vb.

3.5. Bağlaçlar

İle bağlacının ek hâlinde (+1A) kullanımı yapı bakımından vasıta hâli ekinden farksız olarak kullanılırken [zekinin **babasınnan** benim babam kardaş (Muratlı, Olcay, 1995: 34), d̄ün olur **çarşambala** perşembe yapardık, **pazarla** cumatesi yapardık. benim_ oldu **cumartesinle** pazar (Gelibolu, YM; Kuzu, 2003: 25), bir aşık **māmutlan** elif_ anım vārmış (Keşan, G; Kalay, 1998: 144), **gelinne** güv̄eyi k̄aparız (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), ileri **kızlan** çocuk... (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96)...vb.], karşılaştırma işlevli **hem ... hem** bağlacı ile netice ve sonuç ifadeli **halbuki** bağlaçları bölge ağızlarının karakteristik özelliği olan /h/ ünsüzünü düşürerek [geln_ alcı gibi **em** gittik **em** yattık, **em** gittik **em** yattık (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 58); **albüse** doldurcağlar samanlā (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 345), **albüse** iç etlenmediler bile (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 345), **albüsem** onların aberi yok (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 350) ...vb.], şart anlamlı cümle başı edatı olan **eğer** de, -l < -r değişimiyle [işte, **eḡel** dışarı gidilc̄ese... (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 156), **eḡel** çalışmassa, görüşürüz, **eḡel** òle d̄ilse, yandın! (İpsala, Günşen, mdd.)...vb.] kullanılmaktadır.

Ayrı bir çalışma ile ele almayı düşündüğümüz **baleyki** yi de (**Baleyki** Ali gelmez. – **Baleyki** çalışır da, kazanır.) Rumeli ağızlarında yaşayan arkaik bir cümle başı edatı veya bağlaç olarak burada anmalıyız.

Turkish Studies

3.6. Ünlemler

Genelde Rumeli, özelde de Doğu Trakya ağızlarına özgü diyebileceğimiz birkaç seslenme ünlemini vermeden önce, seslenme ünlemi olarak kullanılan bir yapıyı belirtmek istiyoruz. Rumeli ağızlarının hepsinde değilse bile önemli bir bölümünde, ünlü ile biten akrabalık isimlerinin seslenme ünlemi olarak kullanıldıklarında sonlarına “acıma” ve “sevgi” ifadesi katan bir +nI unsurunun getirildiği görülmektedir. “Yapma be ağani ~ ağani! Dayınu, gelsene! Adi tizeni, beni kırma da şu işi allet! Adi kızanım, adi nineni, üzme beni! Adi anacını kalk artıkın! Amıcanı bize de gel beyāv!...vb.” gibi örneklerde, /n/ ünsüzünün 2. teklik kişi iyelik eki olduğu şüphesizdir. Sonda yer alan /ı/, /i/ ünsüzleri ise seslenme edatı olmalıdır.

Şimdi de bölge ağızlarına özgü diğer ünlemleri veya ünlem edatlarını verelim.

mara, mari

Kadınlar için ve genellikle de kadınlar tarafından kullanılan bu seslenme edatının, Balkan coğrafyasında yaşayan Hristiyan unsurların dillerinden geçtiğini ve Hz. Meryem’in adından geldiğini düşünüyoruz.

mari gışçazım nāpayım işte (Edirne, G; Kalay, 1998: 125), e ba marii, çok güzel olmuş (Edirne, G; Kalay, 1998: 127), ne diyalar onnarı **mari** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 62), hadi **mari** gitmeycen ni, hadi hū gelmeycen ni (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), **mari** kadam bubasınnan ni kadan taş çıkadı (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 224), **mara** aşşe, **mara** kız, **mara** yavrum... (İpsala, Günşen, mdd.) ...vb.

Bu edatın kısalmış biçimi olan **ma** da kullanılmaktadır: **ma** inde nāpōrsun? – **ma** u zaman zītin bile yokmuş. (Havsa, G, Kalay, 1998: 207) vb.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

beyā, beyāv

İki seslenme edatının birleşmesinden (beyā/beyāv < be+yahu) oluşan bu edat, Rumeli insanının konuşma üslubunun ayrılmaz bir parçası konumunda olan en karakteristik edattır.

örden gideyim **beyāv** (Keşan, G; Kalay, 1998: 148), yiycez **beyāv** (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 157), iki tâne cıvata ver **beyā** (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 158), şah ismeyilin pindī bu **beyāv** (Edirne, D; Kalay, 1998: 192), ufaqtı bu **beyāv** (Enez, D; Kalay, 1998: 198), beri yanı, öte yanı gacal **beyā** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 214), bi şey bilen yok **beyā**, yalan konuşur çoğu **beyāv** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 215), dur **beyā** çayları biz sülecēz (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 248), yā bi şeyde tat kalmadı **beyā** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004: 263), ekmek dolu burda **beyā**. ufā da var **beyā** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 330), yok **beyā**, onlar da pādişān askeri (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 330), çabıcağ ta kaynattı **beyāv** (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 105) ...vb.

ba, be; aba, abe < a ba, a be

Bu seslenme edatları da, Rumeli ağızıyla konuşan insanların üslup özelliği olacak kadar yaygın bir kullanıma sahiptir.

abe ben bilmeyem (Havsa, G; Kalay, 1998: 134), **aba** dēler sen ne yaptın? (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 154), fatmenge benim **ba** dedim (Lalapaşa, G; Kalay, 1998: 158), **aba** siz aldınız (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 214), işte tepede, ne dedim şeysi **ba!** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 221), **aba** senin medeniyetin o! (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 221), (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 232), dūnleri şu şekil ölüm **be**, yokluk **be**, yokluk (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 233), bulamadık **be!** (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 239), neresi zarar etmēyi **be!** (Tekirdağ, G; Tosun, 2004:

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

266), ha bakayım **be!** (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 332), **aba** dedim sen görüsün (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 77), neblem ben **bā** çok fayda geliveri (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 98), burada oturudu **be**, karşı oturudu **be** arkadaşım (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 103), **a be** nerden geliyusunuz siz (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 106), gençle oynar biz de bakarız **ba** kızanım (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 111) ...vb.

te; tebüle, töbüle < te böyle, tule < te öyle; tebu, tobu < te bu

Gösterme edatı “te”, Doğu Trakya ağızlarında yaygın olarak kullanılır. Bu edatın “tebüle”, “töbüle”, “teböle” ve “tule” gibi “böyle” ve “öyle” zarflarıyla birleşerek oluşturduğu ve zarf olarak kullanılan biçimleri ile yine birleşik bir yapı olarak karşımıza çıkan ve gösterme edatı olarak kullanılan “tebu” ve “tobu” (< te bu) biçimleri de yaygın bir kullanıma sahiptir.

câmiyin yanından **töbüle** yakın dibinden geçtik (Havsa, D; Kalay, 1998: 205), **te** bu mefta dirilirke (Tekirdağ, BM; Tosun, 2004: 243), ğavurun yanlānda kalmışlar, **te** burayı gelmişler (Tekirdağ, YM; Tosun, 2004: 322), **te böle** kıyamasın yere koymā (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 64), şindi **t_önnān** sayelēnde biz de geçinmē savaşırsız (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 76), şindi ben **tebüle** yalnızca çocuk būdū... (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 79), çocū **tobu** sene burayı gelirse... (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 79), **töbüle** gebercek işte (Kırklareli, YM; Şanlı, 1990: 92), ... isteyen **töle** benim gibi gice alıp kaçar (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 96), **te üle** yapıvallā (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 97), çıkarız u hamırı **toburcā**, ufalya ufalya un yaparsın (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 98), **te** buracā iki odacığ yapalım (Kırklareli, D; Şanlı, 1990: 100), dedi **te** şüle oluyu büle oluyu (Kırklareli, BM; Şanlı, 1990: 108), **te** bu hükümat veriya (Kırklareli, G; Şanlı, 1990: 112), ben **te** buracığta oturüm (Kırklareli, G; Şanlı,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

1990: 112), k̄arlar **t_orda** oturudular (Lalapaşa, D; Kalay, 1998: 225) ...vb.

4. Sonuç

Bugün “Doğu Trakya yerli ağzı” diye özgün bir ağız bölgesinden söz etmek imkânsız görünüyor. Olsa olsa “karma” bir Doğu Trakya ağzından söz edilebilir. Tabii, yerli ağzın mı göçmen ağızları içinde eridiği, yoksa göçmen ağızlarının mı yerli ağız içinde eridiği konusunda çok kesin bir şey söylemek mümkün görünmemekle beraber, ikinci ihtimalin ağır bastığını düşünmek daha doğru olur, kanaatindeyiz. Zira 1950-1960 arasında bölgede yerli ağızlar üzerinde araştırma yapan J. Eckmann, M. Mansuroğlu ve S. Olcay’ın sunduğu diyalektolojik malzemenin, bugün de büyük oranda bölge ağızlarına hâkim olması, bu görüşümüzü teyit eder niteliktedir.

Genelde Doğu Rumeli, özelde de Doğu Trakya ağızlarının gerek ses gerekse şekil bilgisi bakımından ölçünlü Türkçenin dayandığı İstanbul ağzına, dolayısıyla ölçünlü Türkçeye Anadolu ağızlarına göre daha yakın olduğunu söylemek yanlış olmaz. Zira, özellikle zarf-fiillerinde görülen farklı şekillerin dışında, Doğu Trakya ağızlarının şekil bilgisine ait farklı yapıların fonetik birtakım sebeplere bağlı olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Yoksa, arkaik diyebileceğimiz ve İstanbul ağzında veya Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunmayan farklı şekillere rastlamak pek mümkün değildir. Tabii bütün bunlar, Rumeli ağızlarının veya Doğu Trakya ağızlarının, 14. yüzyılın ortasından itibaren bu bölgeye yerleşen Oğuz boyları tarafından yazı dilinin etkisinden uzak ve yalnızca konuşmaya dayalı gelişme ve değişmelerle oluşup günümüze kadar geldiği gerçeğini değiştirmez.

Şimdiki zaman çekimi için kullanılan eklerin fazla ve farklı oluşu dikkati çekmektedir. Bunların bir kısmı, Rumeli ağızlarına özgü olmakla birlikte, çoğu Anadolu ağızlarında da görülen şekillerden oluşmaktadır. Özellikle Dağlı ağzına özgü olan ve **ver-**, **var-** fiillerine dayalı olarak bir tasvir fiili yapısıyla karşımıza çıkan şimdiki zaman kipi, bölge ağızlarını hem Anadolu ağızlarından hem de İstanbul ağzından farklı kılmaktadır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Anadolu ağızlarının birçoğunda bugün de çok yaygın bir şekilde kullanılan istek kipinin 1. teklik ve çokluk şahıs çekimi, bütün Rumeli ağızlarının ortak bir özelliği olarak İstanbul ağzı ile birleşir bir biçimde Doğu Trakya ağızlarında da kullanılmamaktadır. Yani **gel-e-m, gid-e-m, yap-a-m, yaz-a-m; gel-e-k, gid-e-k, yap-a-k, yaz-a-k** ... gibi çekimlerin yerine, Doğu Trakya ağızlarında İstanbul ağzı temelli ölçünlü Türkçede olduğu gibi emir kipi çekimi ile birleşen çekimleri buluyoruz.

Doğu Trakya ağızlarında dikkati çeken en önemli özelliklerden biri de, özellikle şekil bilgisine ait, arkaik veya Eski Anadolu Türkçesinden gelen şekillerin pek bulunmamasıdır.

Doğu Trakya ağızlarında ünlü birleşmesi, ünlü-ünsüz kaynaşması, hece birleşmesi vb. ses olayları sonucu ikincil uzun ünlülü eklerin yaygın olarak kullanımı dikkati çekmektedir.¹² Yönelme, belirtme ve ilgi hâli ekleri ile çokluk, gelecek zaman, bazı sıfat-fiil ve zarf-fiil eklerinde bunu açıkça görmekteyiz. Dolayısıyla, Doğu Trakya ağızlarının şekil bilgisine ait unsurların büyük çoğunluğunun başta /r/, /h/ ve /k/ gibi ünsüzlerin düşmesi olmak üzere, değişik ses olayları sonucu oluşan şekiller olduğu dikkati çekmektedir. Bunu çokluk eki, yönelme ve ilgi hâli eklerinden sıfat-fiil ve zarf-fiil eklerine, hatta birtakım zarf şekillerine kadar birçok ekte gözlemek mümkündür.

Bir Trakyalı olarak, bir gerçeğin altını da çizmek istiyorum. Rumeli ağızları denince, özellikle televizyonlarımızda gösterilen film ve dizilerin etkisiyle, Roman/Çingene vatandaşlarımızın kendilerine özgü olan Türkçeleri veya konuşmaları anlaşılmalıdır. Rumeli ağızları veya daha dar anlamda Doğu Trakya ağızları, 14. yüzyıl ortalarından itibaren bu coğrafyaya Anadolu'dan getirilip iskân ettirilen birçok Oğuz Türk'ü boy, aşiret, cemaat ve obanın yüzyıllar içinde yazı dilinin yanı başında oluşturup yaşatageldiği Türk ağızlarıdır.

¹² Söz konusu olayın çağdaş Türk yazı dilleri ile Türkiye Türkçesi ağızlarındaki durumu için bk. A. Buran, 2007.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Türklüğün ve Türkçenin Avrupa kıtasında temsilcisi konumundaki Rumeli Türklüğü ve dilleri üzerindeki araştırma ve yayınların artarak devamı dileğimizdir. Bu, henüz esaslı bir sınıflandırılması yapılamamış Rumeli ağızları araştırmaları için daha bir önem ve ivedilik arz etmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

KISALTMALAR

- BM: Bulgaristan muhaciri
D: D
G: G veya yerli
M: Muhacir
MM: Makedonya muhaciri
RM: Romanya muhaciri
YM: Yunanistan muhaciri
mdd.: Metin dışı derleme

TARANAN ESERLER

- GÜNŞEN, Ahmet (1984); (Edirne, İpsala) Turpçular Köyü Folkloru, Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü Bitirme Tezi, Balıkesir.
- HÜNERLİ, Bülent (2006); Kırklareli Babaeski Merkez İlçesi ve Köyleri Ağız İncelemesi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- KALAY, Emin (1990); Edirne İli Havsa İlçesi ve Köyleri Ağızları (İnceleme-Metin), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- KALAY, Emin (1998); Edirne İli Ağızları, Ankara: TDK Yay.
- KUZU, Derya Evren (2003); Çanakkale İli Gelibolu İlçesi ve Köyleri Ağızları, Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Edirne.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

-
- MUSLU, Coşkun (2007); Vize İlçesi ve Köyleri Ağızları, Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Edirne.
- ŞANLI, Cevdet (1990); Kırklareli İli Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları (İnceleme-Metin), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.
- OLCAY, Selâhattin (1995); Doğu Trakya Yerli Ağzı, Ankara: TDK Yay.
- TOSUN, İlker (2004); Tekirdağ Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne.

KAYNAKLAR

- ALİ, Nigâr (2004); Bulgaristan Kırcaali Bölgesi Türk Ağızları, C. 1-2, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- BURAN, Ahmet (1996); Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekeri, Ankara: TDK Yay.
- BURAN, Ahmet (2007); “Çağdaş Türk Yazı Dillerinde ve Türkiye Türkçesi Ağızlarında İkincil Uzun Ünlüler”, II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (10-12 Nisan 2006), Bildiriler, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay., s. 31-47.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1960); “Anadolu ve Rumeli Ağızları Araştırmalarının Bugünkü Durumu”, VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957, Ankara: TDK Yay., s. 65-70.
- DALLI, Hüseyin (1991); Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağızları Üzerine Araştırmalar, Ankara: TDK Yay.
- ECKMANN, Janos (1988); “Dinler (Makedonya) Türk Ağzı”, TDAY Belleten 1960, Ankara: TDK Yay., s. 189-204.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

- ECKMANN, Janos (2004); "Edirne Ağzı", Çev.: Oğuzhan Durmuş, İlmî Araştırmalar, Sayı: 18, İstanbul: Gökkuşbu Yay., s. 135-150.
- GÜLENSOY, Tuncer (1985); "Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki", Türk Kültürü Araştırmaları, Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'nun Hatırasına Armağan, Ankara: TKAE Yay., s. 281-295.
- GÜLENSOY, Tuncer- Alkaya, Ercan (2003); Türkiye Türkçesi Ağızları, Ankara: Akçağ Yay.
- GÜNŞEN, Ahmet (2004); "Edirne ve Yöresi Ağızlarında Aile' ve 'Topluluk' İsimleri Yapan -in (-ıyn ~ iyn , -ıyl, -ıylı ~ -ıylın) Eki Üzerine", Türk Dili, Sayı: 626, Ankara: TDK Yay., s. 150-162.
- GÜNŞEN, Ahmet (2007); "Anadolu Ağızlarında Tasvir Fiilleri: Orta Anadolu Ağızları", II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (10-12 Nisan 2006), Bildiriler, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yay., s. 88-104.
- HAZAI, G. (1960); "Rodop Türk Ağızları", VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957, Ankara: TDK Yay., s. 127-130.
- HAZAI, G. (1988); "Rumeli Ağızlarının Tarihi Üzerine", TDAY Belleten 1960, Ankara: TDK Yay., s. 205-211.
- KALAY, Emin (1998); Edirne İli Ağızları, Ankara: TDK Yay.
- KORKMAZ, Zeynep (2003); Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), Ankara: TDK Yay.
- KORKMAZ, Zeynep (2007); "Nevşehir ve Yöresi Ağızlarının Şekil Bilgisini Belirleyen Temel Özellikleri Üzerine", Turkish Studies, Volume 2 / Spring 2007, s. 492-501.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1988); "Edirne Ağzında Yapı, Anlam, Deyim ve Söz Dizimi Özellikleri", TDAY Belleten 1960, Ankara: TDK Yay., s. 181-187.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

MOLLOVA, Mefküre (1999); “Balkanlarda Türk Ağızlarının Tasnifi”, TDAY Belleten 1996, Ankara: TDK Yay., s. 167-176.

NÉMETH, Gyula (1983); “Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine”, TDAY Belleten 1980-1981, Ankara: TDK Yay., s. 113-167.

RİZA MOLLOVA, Mefküre (2003); Doğu Rodop Türk Ağızlarının Sözlüğü, Ankara: TDK Yay.

OLCAY, Selâhattin (1995); Doğu Trakya Yerli Ağzı, Ankara: TDK Yay.

SÜLEYMANOĞLU Yenisoy, Hayriye (1998); Tarih Boyunca Slav-Türk Dil İlişkileri, Ankara: TDK Yay.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*